

ΑΝΩΤΑΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΕΝΕΓΓΥΟΣ ΠΙΣΤΩΣΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Σταυρουλάκης Δημήτριος.

Σπουδαστής

Κοκκαλιάρης Άγγελος

A.M.: 11137

Περίληψη

Στην εργασία αυτή αναπτύσσω αρχικά το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και τη λειτουργία του στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, αναφέρομαι στους Τραπεζικούς Κινδύνους για να αναπτύξω την έννοια της Ενέγγυας Πίστωσης και τον τρόπο που γίνεται η λειτουργία μεταξύ της Τράπεζας και της Επιχείρησης. Τη λειτουργία της Ενέγγυας Πίστωσης ως έμμεσης χρηματοδότησης, αλλά και την ανάγκη καλού συγχρονισμού όλων των εμπλεκόμενων μερών για να αποφευχθούν οι περιττές καθυστερήσεις. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην σύγχρονη τραπεζική η επιτυχημένη ολοκλήρωση της ενέγγυας πίστωσης δεν σηματοδοτεί το τέλος της ενασχόλησης με τους δικαιούχους και πιστωτές, αλλά, την αρχή μιας νέας συνεργασίας, αποφέροντας οφέλη τόσο τους χρηματοδοτούμενους όσο και στις τράπεζες. Έπειτα, αναπτύσσονται τα άρθρα του Κώδικα και οι Κανόνες Δικαίου που αναφέρονται στον τρόπο που πρέπει να διέπεται η παραπάνω διαδικασία και το πώς πρέπει η τράπεζα να αντιμετωπίζει την σύμβαση αυτή. Ένα άλλο είδος σύμβασης που παρέχουν οι τράπεζες στις εταιρείες, είναι επίσης οι εγγυητικές επιστολές.

At this report we begin by mentioning the Financial System and its function in Greece. Afterwards, we make a reference on Banking Risks in order to extend the concept of Letter Of Credit and the process between the Bank and the Company. The function of the LoC as an indirect form of funding but also the need of precise timing of all the involved members in the transaction to avoid unnecessary delays. It has to be pointed out that in modern banking the successful completion of the LoC doesn't necessarily mean the end, but the beginning of a new cooperation bringing benefits and profits not only for the seller & buyer but for their banks as well. Afterwards, we elaborate on the articles of the Code that refer on the way the LoC should occur and how the bank should treat the contract. Another type of contract offered by banks to companies, are lines of credit.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Περιεχόμενα	4
Εισαγωγή	5
1. Εισαγωγή στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	6
1.1 Διεθνοποίηση και Κίνδυνοι.....	6
1.2 Λειτουργίες της πίστωσης.....	7
1.3 Η Εγγυητική Επιστολή.....	9
2. Τραπεζικοί Κίνδυνοι	11
2.1 Έννοια Κινδύνων.....	11
2.2 Διάκριση Κινδύνων	11
2.3 Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι (Ορισμοί και Διαχείριση).....	13
2.3.1 Ορισμοί	13
2.3.2 Διαχείριση Κινδύνων	19
2.3.3 Βασικές Δραστηριότητες.....	16
3. Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση.....	17
3.1 Η έννοια της Ενέγγυας Πίστωσης.....	17
3.2 Μορφές Ενέγγυας Πίστωσης.....	19
3.3 Εκτέλεση	22
3.4 Περιπτώσεις ρίσκου σε συναλλαγές ενέγγυας πίστωσης.....	23
4. Κανόνες Δικαίου και Ενέγγυος Πίστωση	24
4.1 Ομοιόμορφοι κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου	24
4.2 ΤΕΠ με μεταγενέστερη πληρωμή (deferred payment credit) – επίκληση της ΑΚ 281	25
4.3 Το ζήτημα της εφαρμογής ή μη του ν. 2251/94 επί της ΤΕΠ	28
4.4 Η αρχή της αυτονομίας στην ΤΕΠ – Προβλήματα και Εφαρμογή της ΑΚ 281	29
4.5 Η περίπτωση της κακής πίστης του δικαιούχου.....	31
5. Συμπεράσματα.....	36
6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	38

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τραπεζικός τομέας αποτελεί τον στυλοβάτη της ελληνικής οικονομίας. Τα τραπεζικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα προσπαθούν να αυξήσουν το μερίδιο αγοράς τους βελτιώνοντας το επίπεδο υπηρεσιών σε μια προσπάθεια να καλύψουν όσο το δυνατόν περισσότερες ανάγκες των πελατών τους. Πολύς λόγος γίνεται τα τελευταία χρόνια για τον υψηλό ανταγωνισμό που επικρατεί στον κλάδο και για την επιθετική πολιτική που ακολουθούν κάποιες από τις τράπεζες. Στόχος όλων των παραπάνω είναι η βελτίωση των οικονομικών μεγεθών τους, η επέκταση των δραστηριοτήτων τους και άρα η ικανοποίηση των μετόχων μέσω μιας επιτυχημένης πορείας. Το τραπεζικό δίκαιο, όντας σε μια διαρκή εξέλιξη, αναπτύσσεται ως ένας κεντρικός τομέας του δικαίου των συναλλαγών και των επιχειρήσεων της σύγχρονης οικονομικής πραγματικότητας. Ενόψει της διαρκώς διογκούμενης σημασίας και συχνότητας χορήγησης τραπεζικών δανείων και παροχής πιστώσεων κάθε μορφής, που πρακτικά καλύπτουν το φάσμα ενεργοποίησης της εγγύησης στις τραπεζικές συναλλαγές, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η εγγύηση στο τραπεζικό δίκαιο αποκτά σημαντικό ρόλο. Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη μετεξέλιξη του θεσμού της εγγύησης από τον Αστικό Κώδικα στις σύγχρονες τραπεζικές συναλλαγές. Στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, κομβικής σημασίας είναι η εξέταση της νομολογιακής αντιμετώπισης του προβλήματος, καθώς τα δικαστήρια της ουσίας με απώτερο αποδέκτη το Ανώτατο Ακυρωτικό παραδέχονται ευκολότερα πλέον τους όρους επέλευσης των ενστάσεων απελευθέρωσης των τραπεζικών εγγυητών με δυσμενείς οπωσδήποτε για τις τράπεζες συνέπειες, προοιωνίζοντας ίσως και ορισμένες αντίστοιχες ανακατατάξεις στην πρακτική των τραπεζικών χρηματοδοτήσεων. Το θέμα με το οποίο επέλεξα να ασχοληθώ στη διπλωματική μου εργασία αφορά την ενέγγυο πίστωση που παρέχουν οι τράπεζες στις επιχειρήσεις. Εξετάζεται επίσης και η καταχρηστικότητα στο τραπεζικό συμβατικό δίκαιο που συνίσταται στην κατάχρηση της συμβατικής ελευθερίας και της αρχής της ιδιωτικής αυτονομίας συνήθως από το ισχυρότερο συμβαλλόμενο μέρος, την τράπεζα, και εκδηλώνεται είτε μέσω καταχρηστικών πρακτικών και συμπεριφορών είτε μέσω καταχρηστικών συμβατικών όρων. Από τη μία πλευρά στη διάταξη του ΑΚ 281 περί καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος. Συγκεκριμένα, πώς αυτή εξειδικεύεται, μέσω των κριτηρίων της (καλή πίστη, χρηστά ήθη, κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος) και μέσω των λοιπών γενικών ρητρών (ΑΚ 178-179, 288, 371-372), στο τραπεζικό δίκαιο, κάνοντας παράθεση σημαντικών δικαστικών αποφάσεων, όπου έχει γίνει αυτή αντικείμενο επίκλησης από τα ελληνικά δικαστήρια πάνω σε τραπεζικά ζητήματα.

1. Εισαγωγή στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

1.1 Διεθνοποίηση και Κίνδυνοι

Οι τράπεζες έχουν διευρύνει τόσο το φάσμα των δραστηριοτήτων τους όσο και τη γεωγραφική βάση τους, προκειμένου να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακος και εύρους δραστηριοτήτων (economies of scale and scope) και να διασπείρουν τους κινδύνους. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι η αξία των συγχωνεύσεων και εξαγορών στον χρηματοπιστωτικό τομέα το 2006 αυξήθηκε κατά 50% και έφθασε το ποσό των 900 δις. δολλαρίων, από το οποίο σχεδόν το μισό αφορούσε διασυνοριακές συναλλαγές. Ταυτόχρονα, οι τράπεζες έχουν επεκταθεί σε μη παραδοσιακά τραπεζικές δραστηριότητες (όπως τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, τις συναλλαγές σε τίτλους και την ασφάλιση), ενώ συχνά παρέχουν χρηματοδότηση σε hedge funds και σε private equity funds.

Η διασυνοριακή επέκταση έχει συνήθως πολλαπλά οφέλη για ένα πιστωτικό ίδρυμα, ειδικότερα ως προς την κερδοφορία και τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Αλλά δεν είναι κατ' ανάγκη αληθές ότι η διασυνοριακή δραστηριότητα έχει μειώσει τον συστημικό κίνδυνο, δηλαδή τον κίνδυνο για τα ιδρύματα αυτά ως σύνολο, ιδίως τον κίνδυνο που μπορεί να προέλθει από εξαιρετικά δυσμενείς διαταραχές. Ειδικότερα για τις χώρες υποδοχής, η παρουσία ισχυρών ξένων τραπεζών φαίνεται να περιορίζει το ενδεχόμενο παραδοσιακών εγχώριων τραπεζικών κρίσεων. Όμως, οι ξένες τράπεζες μπορούν να μεταδώσουν διαταραχές που έχουν επηρεάσει αρχικά τις μητρικές τους τράπεζες. Τέτοιες διαταραχές είναι συχνά πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν ή ακόμη και να προβλεφθούν από τις τοπικές εποπτικές αρχές¹.

Σπουδαίος παράγοντας που ενισχύει την λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και την διεθνή του επέκταση είναι η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας και των πληροφοριακών συστημάτων. Με την βοήθεια της τεχνολογίας επιτυγχάνεται η διασύνδεση των τραπεζικών συστημάτων και οι συναλλαγές πραγματοποιούνται αξιόπιστα και ταχύτατα. Στην Αμερική οι τράπεζες, οι οποίες διατηρούν καταθέσεις ή έχουν συναλλαγές με την Κεντρική Τράπεζα (*Federal Reserve*), έχουν σήμερα τη δυνατότητα να στέλνουν και να δέχονται πληρωμές από όλη την Αμερική, μέσω του συστήματος Fedwire. Στην Ευρώπη, με την γένεση της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης, η ανάγκη για μεταφορά χρημάτων μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών, επιτεύχθηκε με την χρησιμοποίηση του συστήματος TARGET (Trans-

¹ Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργγκάνα στο Ελληνοβρετανικό Επιμελητήριο Αθήνα, 11 Ιουλίου 2007 Διεθνές Πιστωτικό Σύστημα: Προκλήσεις και Προοπτικές

European Automated Real Time Gross Settlement Express Transfer System). Το σύστημα αυτό αποτελείται από 15 εθνικά συστήματα μεταφοράς χρημάτων (RTGS), το Μηχανισμό Πληρωμών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (EPM) και το SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications), το οποίο είναι ένα σύστημα που διασυνδέει όλα αυτά τα συστήματα. Οι πληρωμές γίνονται άμεσα, σε πραγματικό χρόνο, εξαλείφοντας τον κίνδυνο αποπληρωμής (settlement risk), αφού κατά την πληρωμή οι λογαριασμοί χρεώνονται και πιστώνονται ταυτόχρονα. [Heffernan].

Η διεθνοποίηση των τραπεζών έχει μεν ενισχύσει τη σταθερότητα των μεμονωμένων ιδρυμάτων, ειδικά προκειμένου για σχετικά μικρές διαταραχές, αλλά έχει επίσης ενισχύσει τον κίνδυνο οι διεθνείς διασυνδέσεις να αυξήσουν το εύρος και την περιπλοκότητα σοβαρών κρίσεων. Αυτό υπογραμμίζει ότι είναι αναγκαίο σε εθνικό επίπεδο, οι νομικοί και εποπτικοί ρυθμιστικοί κανόνες να εξελιχθούν, ώστε να ανταποκρίνονται στον συνεχώς εντεινόμενο διεθνή χαρακτήρα των τραπεζών.

1.2 Λειτουργίες της πίστωσης

Το κύριο πλεονέκτημα που παρουσιάζει η πίστωση, σε σχέση με τα άλλα μέσα διακανονισμού των διεθνών αγοραπωλησιών είναι η δυνατότητα που παρέχει για εξυπηρέτηση πολλαπλών λειτουργιών που ικανοποιούν ταυτόχρονα διαφορετικές ανάγκες της κάθε συναλλαγής. Οι λειτουργίες αυτές χωρίζονται σε τριών ειδών: πιστωτική, εγγυητική και αποσβεστική.

• ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ο εντολέας της πίστωσης σπάνια καταβάλλει την αξία της κατά την έκδοση, αφού η καταβολή αυτή δεν είναι αναγκαία, καθώς ο δικαιούχος δε μπορεί να εισπράξει την αξία της πίστωσης πριν την παράδοση των φορτωτικών εγγράφων. Η άμεση καταβολή δεν εξυπηρετεί τον εντολέα γιατί του αφαιρεί οικονομικά μέσα πριν την παραλαβή του εμπορεύματος. Οπότε, έτσι η εκδότρια τράπεζα μετατρέπεται σε δανειστρία του εντολέα, μέχρι αυτός να καταβάλλει το ποσό της πίστωσης σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο από αυτό της εκτέλεσης της πίστωσης και της είσπραξης της από τον δικαιούχο.

Ωστόσο, η ενδεχόμενη κατάθεση ποσού χρημάτων από τον εντολέα για την διασφάλιση της εξόφλησης της πίστωσης (περιθώριο), δε μεταβάλλει τη φύση της σχέσης, παρά μόνο στη

περίπτωση που το ύψος και το νόμισμα του περιθωρίου ταυτίζονται με αυτά της πίστωσης. Όμως, η πίστωση σχεδόν πάντα εκδίδεται σε αλλοδαπό νόμισμα ενώ το περιθώριο κατατίθεται στο νόμισμα της χώρας του εντολέα. Έτσι δεν υπάρχει ταύτιση της διασφάλισης της τράπεζας με τη δέσμευση που έχει αναλάβει από την πίστωση.

- **ΕΓΓΥΗΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ**

Με την ανακοίνωση της πίστωσης η εκδότρια τράπεζα υπόσχεται στο δικαιούχο την πληρωμή της αξίας της με κατά την παράδοση των φορτωτικών εγγράφων. Έτσι, κατά το χρονικό διάστημα από την ανακοίνωση της πίστωσης μέχρι την εκτέλεση της, αυτή λειτουργεί ως εν ευρεία έννοια εγγύηση για την καταβολή του ποσού στο δικαιούχο.

Η εγγυητική λειτουργία είναι ουσιώδης για το θεσμό της πίστωσης, γιατί σε αυτήν αποβλέπει ο πωλητής/δικαιούχος όταν ζητά από τον αγοραστή/εντολέα την έκδοση πίστωσης. Η εγγύηση που παρέχεται από την εκδότρια τράπεζα με την έκδοση της πίστωσης διαφοροποιείται από την κλασσική τραπεζική εγγύηση που υλοποιείται με την έκδοση της εγγυητικής επιστολής.

- **ΑΠΟΣΒΕΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ**

Η φυσική κατάληξη της πίστωσης είναι η εκτέλεση της από το δικαιούχο και η καταβολή του ποσού της σ' αυτόν από την εκδότρια τράπεζα. Η καταβολή αυτή επιφέρει διπλό αποτέλεσμα: αποσβένει τόσο την οφειλή της εκδότριας τράπεζας, που προκύπτει από την πίστωση, όσο και την οφειλή του εντολέα-αγοραστή που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της βασικής σχέσης διεθνούς αγοραπωλησίας. Η αποσβεστική λειτουργία της πίστωσης αποτελεί ιδιόρρυθμο συναλλακτικό φαινόμενο, αφού με μια καταβολή επέρχεται απόσβεση δύο οφειλών.

Ωστόσο, με την καταβολή του ποσού της πίστωσης η εκδότρια τράπεζα δεν υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δικαιούχου της πίστωσης, αλλά αποκτά αυτόνομη απαίτηση για την είσπραξη του ποσού που κατέβαλλε από τον εντολέα/πελάτη της. Η απαίτηση αυτή εδράζεται στη σύμβαση ανοίγματος της πίστωσης και εξασφαλίζεται εμπράγματα με ενέχυρο στα εμπορεύματα και στα φορτωτικά έγγραφα, με τα οποία αυτά αναπαρίστανται.

Στο πλαίσιο της σύμβασης αυτής, μία τράπεζα, συνήθως του τόπου προορισμού των εμπορευμάτων (εκδότρια ή πιστώτρια τράπεζα), συμφωνεί με τον πελάτη της (οφειλέτη -

αγοραστή) έναντι αμοιβής να ανοίξει πίστωση υπέρ ορισμένου τρίτου προσώπου (δικαιούχου - πωλητή) με την έννοια ότι αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλλει ορισμένο χρηματικό ποσό προς τον τρίτο, όταν ο τελευταίος της παραδώσει ορισμένα εκ των προτέρων καθορισμένα φορτωτικά έγγραφα². Το ποσό που καταβλήθηκε εισπράττει συνακόλουθα η τράπεζα από τον πελάτη της – αγοραστή με την παράδοση σ' αυτόν των εις χείρας της φορτωτικών εγγράφων. Προς εξασφάλιση της απαίτησής της κατά του οφειλέτη-αγοραστή η τράπεζα αποκτά από τον χρόνο της ικανοποίησης του δικαιούχου νόμιμο ενέχυρο πάνω στα εμπορεύματα, στα οποία αναφέρονται τα φορτωτικά έγγραφα (αρθ. 25§2 του ν.δ. της 17.7.1923).

Βασική αρχή που διέπει τη σύμβαση αυτή είναι η αρχή της αυτονομίας, η οποία συνίσταται στο ότι από νομικής άποψης κάθε επιμέρους σχέση στο πλαίσιο της ΤΕΠ είναι αυτοτελής, ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες, με την έννοια ότι τα μέρη που μετέχουν στη μία σχέση δεν μπορούν να προτείνουν ενστάσεις που πηγάζουν από την άλλη. Παρακάτω εξετάζουμε τα ζητήματα καταχρηστικότητας και αντίθεσης στα χρηστά ήθη που ανακύπτουν κατά τη λειτουργία της εν λόγω σύμβαση.

1.3 Η Εγγυητική Επιστολή

Είναι προϊόν της πρακτικής των συναλλαγών και δεν υπάρχει ειδική νομοθετική ρύθμιση, δεδομένου ότι καλύπτεται από τα άρθρα 847-870 που Αστικού Κώδικα περί εγγύησης. Η εγγυητική επιστολή είναι, όπως και η εγγύηση, μία ετεροβαρής σύμβαση, προβλέπει δηλαδή, μόνο υποχρεώσεις για τον εγγυητή και μόνο δικαιώματα για τον δικαιούχο, όμως διαφέρει από αυτή στα εξής σημεία:

- Η υποχρέωση που αναλαμβάνει ο εγγυητής στην περίπτωσή μας η τράπεζα, είναι πάντα χρηματική, ανεξάρτητα από το είδος της υποχρέωσης που έχει αναλάβει εκείνος υπέρ του οποίου εκδόθηκε (προμήθεια εμπορεύματος, καλή εκτέλεση έργου κτλ).
- Η εγγυητική επιστολή έχει αφηρημένο χαρακτήρα, δηλαδή ο εκδότης της δεν υποχρεούται να ερευνήσει το έγκαιρα ή υπαρκτό της σχέση δικαιούχου – πρωτοφειλέτη ή ακόμα αν η υποχρέωση του πρωτοφειλέτη δεν πληρώθηκε από λόγους ανωτέρας βίας κτλ.

² Για παράδειγμα, τέτοια έγγραφα αποτελούν τα ασφαλιστήρια, τα τιμολόγια, η φορτωτική κλπ.

Δεδομένου ότι η εγγυητικές επιστολές, από άποψη κινδύνου εξομοιώνονται προς τις χρηματοδοτήσεις και η έκδοσή τους υπόκειται στους περιορισμούς που ισχύουν γενικά. Η εγγυητική επιστολή δεν επιτρέπεται να εκδοθεί στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Υπάρχει υπόνοια ότι με την εγγυητική επιστολή καλύπτεται, με οποιονδήποτε τρόπο, συναλλαγή έξω τραπεζικού δανεισμού
- Η έκδοσή της έχει στόχο να καλύψει ζημιές που πιθανόν να προκύψουν από συναλλαγματικές διαφορές ή μεταβολές σε διάφορους δείκτες του τιμάρθιμου

Η ενέγγυα πίστωση, αν και έχει πάρα πολλές ομοιότητες με την εγγυητική επιστολή, παρουσιάζει και διαφορές όπως:

- Μία ενέγγυα πίστωση μπορεί να μεταβιβασθεί (transferable), δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με μία εγγυητική επιστολή
- Ενώ η ενέγγυα πίστωση είναι καθαρά μέσω πληρωμής, η εγγυητική επιστολή πληρώνεται μόνο σε κακή έκβαση των πραγμάτων, σε περίπτωση, δηλαδή, που έχει διατυπωθεί αιτία κατάρπτωσης εκ μέρους του δικαιούχου.
- Μία ενέγγυα πίστωση μπορεί να κατασχεθεί, π.χ. στα χέρια της τράπεζας, από δανειστές του δικαιούχου, και για το λόγο αυτό, όταν η πίστωση ασφαρίζει δάνειά μας προς τον εξαγωγέα, πρέπει να ενεχυριάζεται νομότυπα και να παίρνουμε βέβαιη χρονολογία. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για μία εγγυητική επιστολή.

2. Τραπεζικοί κίνδυνοι

2.1 Έννοια κινδύνων

Η ετοιμολογία της λέξης risk(κίνδυνος) προέρχεται από την λατινική λέξη rescum που σημαίνει κίνδυνος στη θάλασσα. Ο κίνδυνος εμπεριέχεται σε οποιαδήποτε πτυχή της κοινωνικής ζωής μας γενικά και στους οικονομικούς τομείς ειδικότερα. Μέχρι πρόσφατα το ρυθμιστικό πλαίσιο των τραπεζών δεν τις επέτρεπε να αναλάβουν κινδύνους. Ωστόσο πρόσφατα, λόγω του κοινού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, όλες οι τράπεζες αναλαμβάνουν διάφορους τύπους οικονομικών και μη οικονομικών κινδύνων. Οι κίνδυνοι και οι αβεβαιότητες αποτελούν ένα αναπόσπαστο τμήμα των τραπεζικών εργασιών που από τη φύση συνεπάγεται τους κινδύνους.

Ένα πιστωτικό ίδρυμα όπως και κάθε άλλη εμπορική επιχείρηση η οποία λειτουργεί στα πλαίσια της οικονομίας της αγοράς, διατρέχει την πιθανότητα (φόβο) να υποστεί οικονομικές ζημιές και συνεπώς μείωση της καθαρής θέσης εξαιτίας της πραγμάτωσης ενός μη προσδοκώμενου γεγονότος. Η πιθανότητα αυτή στα χρηματοοικονομικά καλείται «κίνδυνος». Ο κίνδυνος είναι μία έννοια στενά συνδεδεμένη με την αβεβαιότητα και χρησιμοποιούνται εναλλακτικά με την ίδια σημασία. Ως κίνδυνος λοιπόν μπορεί να οριστεί η αβεβαιότητα που συνδέεται με κάποιο μη αναμενόμενο γεγονός. Τα αποτελέσματα του γεγονότος αυτού δεν είναι πλήρως γνωστά, αλλά πιθανολογείται ότι θα κυμανθούν μέσα σε ένα εύρος αποτελεσμάτων.

2.2 Διάκριση κινδύνων

Οι εταιρείες γενικά είναι εκτεθειμένες σε τρία είδη κινδύνων:

I. Επιχειρηματικοί κίνδυνοι (Business Risk).

II. Στρατηγικοί κίνδυνοι (Strategic Risk).

III. Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι (Financial Risk).

Αναλυτικότερα, οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι συνδέονται με την ανάληψη μίας ενέργειας από μία εταιρεία η οποία μπορεί να οδηγήσει σε εταιρική ζημία συμπεριλαμβανομένων και των χαμένων ευκαιριών από ενέργειες που δεν έγιναν από την διοίκηση της εταιρείας. Σκοπός της ανάληψης αυτή είναι η προσπάθεια δημιουργίας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και η αύξηση

της αξίας των μετόχων της εταιρείας. Η έννοια αυτή του κινδύνου συμπεριλαμβάνει τόσο εσωτερικούς κινδύνους, οι οποίοι μπορούν να προβλεφθούν και να διαχειριστούν κατάλληλα από την επιχείρηση, όσο και εξωτερικούς προς την επιχείρηση κινδύνους που δεν μπορούν να ελεγχθούν απόλυτα από αυτή. Η μορφή με την οποία ανακύπτουν είναι είτε ως άμεσες απειλές (καταστροφικά γεγονότα) οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στην αποτυχία επίτευξης των στόχων είτε ως ευκαιρίες (εποικοδομητικά γεγονότα) οι οποίες μπορούν να προσφέρουν ένα βελτιωμένο τρόπο για την επίτευξη των στόχων.

Οι στρατηγικοί κίνδυνοι αναφέρονται στην αποτυχία απόδοσης του επιχειρηματικού σχεδίου ανάπτυξης που έχει θέσει η εταιρεία και η αιτία είναι οι μεταβολές του μακροοικονομικού περιβάλλοντος της εταιρείας κυρίως σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Η πρόβλεψη και η αντιστάθμιση αυτού του κινδύνου είναι δύσκολη, ωστόσο πραγματοποιείται με διασπορά του κινδύνου σε διαφορετικές επιχειρηματικές δραστηριότητες και σε διαφορετικές χώρες.

Όσον αφορά τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους, ένας από τους ορισμούς που συναντά κανείς στην ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία και αφορά το τραπεζικό περιβάλλον, είναι ο εξής: "Ως χρηματοοικονομικός κίνδυνος ορίζεται η μεταβλητότητα της αξίας των στοιχείων ενεργητικού-παθητικού (εντός και εκτός ισολογισμού) και συνεπώς της καθαρής θέσης της Τράπεζας που προκύπτει ως αποτέλεσμα μεταβολών των παραμέτρων που επηρεάζουν την αξία των στοιχείων αυτών. Οι παράμετροι αυτές, όπως τα επιτόκια και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, καθορίζονται από την αγορά και το επιχειρησιακό περιβάλλον και δεν επηρεάζονται, κατά κανόνα, από τις ενέργειες της τράπεζας».

Στον γενικό αυτό ορισμό περιλαμβάνονται πολλοί τύποι κινδύνου. Αυτοί οι διάφοροι τύποι κινδύνου που εμφανίζονται στην τραπεζική λειτουργία, δημιουργούνται από τις θέσεις και τις σχέσεις που αναπτύσσει με τους πελάτες της και τις συναλλαγές που πραγματοποιεί στα πλαίσια των χρηματοοικονομικών αγορών.

Η κατανόηση των διαφόρων κινδύνων είναι απαραίτητη για τη διαχείριση της αβεβαιότητας και η διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων είναι πλέον θεμελιώδους σημασίας για την επιβίωση κάθε επιχειρηματικής οντότητας.

2.3 Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι (Ορισμοί και Διαχείριση)

2.3.1 Ορισμοί

Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες:

- Κίνδυνοι Αγοράς
- Πιστωτικός κίνδυνος
- Κίνδυνος ρευστότητας
- Λειτουργικός κίνδυνος
- Επιτοκιακός κίνδυνος
- Πολιτικός κίνδυνος
- Νομικός κίνδυνος
- Συναλλαγματικός κίνδυνος

Ο **Κίνδυνος Αγοράς** αφορά πιθανές απώλειες εξαιτίας δυσμενών μεταβολών συναλλαγματικών ισοτιμιών, τιμών, μετοχών, επιτοκίων, τιμών εμπορευμάτων. Ο κίνδυνος αυτός μετράται ως μεταβολή της αξίας των αντίστοιχων ανοιχτών θέσεων ή των κερδών.

Διακρίνεται σε:

- Συναλλαγματικός Κίνδυνος
- Κίνδυνος Μετοχών
- Κίνδυνος Επιτοκίων
- Κίνδυνος Εμπορευμάτων

Ο **πιστωτικός κίνδυνος** είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη φύση των δραστηριοτήτων μιας τράπεζας και ορίζεται ως ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων των πιστούχων της. Μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές ζημίες, επιδείνωση των οικονομικών, ενώ μπορεί να κλονίσει μέχρι και την βιωσιμότητα της τράπεζας. Αν και ο πιο θεμελιώδης κίνδυνος για τα τραπεζικά ιδρύματα, υποδείγματα μέτρησης και διαχείρισής του έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια.

Ειδικότερες κατηγορίες του πιστωτικού κινδύνου είναι οι παρακάτω:

- *Κίνδυνος διακανονισμού πληρωμών*: αναφέρεται στην πιθανότητα ο ένας από τους δύο αντισυμβαλλόμενους να αθετήσει τη συμφωνία, αφού ο άλλος έχει ήδη πληρώσει τα χρήματα. Αυτός ο κίνδυνος ονομάζεται και κίνδυνος «Herstatt» και εμφανίζεται στις περιπτώσεις που

δεν υπάρχει ταυτόχρονη ανταλλαγή των αξιών. Η ύπαρξη ωστόσο διαφοράς ώρας συνεπάγεται καθυστερήσεις στην υλοποίηση της συναλλαγής. Όταν η Herstatt κατέρρευσε νωρίς το πρωί σύμφωνα με τη γερμανική ώρα, οι πληρωμές σε δολάρια προς τις αμερικανικές τράπεζες που είχαν συμφωνηθεί τις δύο προηγούμενες ημέρες δεν είχαν υλοποιηθεί. Οι αμερικανικές τράπεζες με υψηλή έκθεση σε δανεισμό προς την Herstatt αντιμετώπισαν κρίση ρευστότητας, που προκάλεσε τριγμούς στο αμερικάνικο σύστημα πληρωμών.

- *Κίνδυνος χρέους:* ο κίνδυνος αυτός απορρέει από την έκθεση μιας τράπεζας σε δανεισμό της κυβέρνησης και από την αδυναμία της πληρωμής και αναδιάρθρωσης του χρέους της. Μία τράπεζα δεν διαθέτει τα κατάλληλα εργαλεία κάλυψής της γιατί σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων του πιστούχου της-κράτος είναι πολύ δύσκολο να αντλήσει τα χρήματα της μέσω εγγυήσεων αφού δεν μπορεί να διεκδικήσει κρατική περιουσία.

Κίνδυνος ρευστότητας: αναφέρεται στην βραχυπρόθεσμη έλλειψη ρευστότητας μιας τράπεζας για την αντιμετώπιση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών της. Η έννοια του κινδύνου αυτού συνδέεται με αυτό που ονομάζουμε «οριζόντια διακράτηση χαρτοφυλακίου», σύμφωνα με την οποία αναφερόμαστε αφενός σε μια συναλλαγή που δεν μπορεί να εκτελεστεί στην επικρατούσα τιμή εξαιτίας ανεπαρκούς δραστηριότητας της αγοράς και αφετέρου στην περίπτωση αδυναμίας εξυπηρέτησης χρηματορροών, που μπορεί να οδηγήσει σε ρευστοποίηση θέσεων σε δυσμενείς τιμές.

Λειτουργικός κίνδυνος: αφορά πιθανές απώλειες λόγω ανεπαρκών συστημάτων, αποτυχιών του management, ελλειπών διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου, απάτης, ή ανθρώπινου σφάλματος. Τέτοια προβλήματα πιθανόν να προκύψουν από αδυναμία ανάληψης προληπτικής δράσης.

Επιτοκιακός κίνδυνος: ονομάζεται ο κίνδυνος που προκύπτει από την αναντιστοιχία των επιτοκίων τόσο στον όγκο όσο και στην διάρκεια των τίτλων, των μετοχών, των στοιχείων εκτός ισολογισμού, των υποχρεώσεων. Μια μεταβολή των επιτοκίων μπορεί να επηρεάσει τόσο την κερδοφορία της τράπεζας όσο και την αξία της μετοχής της.

Πολιτικός κίνδυνος: είναι ένα σύνολο από κινδύνους από την απλή επιβολή περιορισμών στα επιτόκια μέχρι και την εθνικοποίηση μίας τράπεζας. Συνδέεται με τις πολιτικές παρεμβάσεις στις εργασίες μιας ιδιωτικής τράπεζας.

Νομικός κίνδυνος: αφορά το νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της τράπεζας και το οποίο αλλάζει συνεχώς επηρεάζοντας και την κερδοφορία της τράπεζας. Επιπλέον αφορά στην αμφισβήτηση της ισχύος κάποιων όρων ή του συνόλου των όρων των συμβάσεων που έχουν υπογραφεί. Κυρίως εννοούμε την αμφισβήτηση της δυνατότητας, βάσει του νομοθετικού πλαισίου, ενός εκ των συμβαλλομένων να υπογράψει τη σύμβαση.

Συναλλαγματικός κίνδυνος: προέρχεται από τις μεταβολές των ισοτιμιών των νομισμάτων, που επηρεάζουν τις θέσεις σε συνάλλαγμα που έχει λάβει μία τράπεζα για την διαχείριση των διαθεσίμων της ή των διαθεσίμων των πελατών της.

Για να αντιμετωπισθεί η κάθε μορφή κινδύνου πρέπει να αναπτυχθεί μια ξεχωριστή στρατηγική αντιστάθμισης ή εξουδετέρωσής του. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να αναγνωρισθεί η πηγή και η φύση του κάθε κινδύνου, ώστε να αποφασισθεί η αποτελεσματικότερη και ενδεικνύομενη ανά περίπτωση επιλογή αντιμετώπισής του.

2.3.2 Διαχείριση Κινδύνων

Ο Τομέας της Διαχείρισης Κινδύνων γίνεται ολοένα και πιο σημαντικός λόγω των Απαιτήσεων του δεύτερου συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας (Basel II) αλλά και των Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Απαιτήσεις και Οδηγίες που πρέπει να Υιοθετηθούν από όλες τις Τράπεζες Διεθνώς. Η διαχείριση κινδύνου θα έπρεπε να είναι μία συνεχής και αναπτυσσόμενη διεργασία, η οποία διατρέχει τη στρατηγική του οργανισμού και την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής.

Θα πρέπει να προσεγγίζει μεθοδικά όλους τους κινδύνους που περιβάλλουν τις παλαιότερες, τρέχουσες και ιδιαιτέρως τις μελλοντικές δραστηριότητες του οργανισμού. Πρέπει να είναι ενσωματωμένη στην κουλτούρα του οργανισμού μαζί με μία αποτελεσματική πολιτική και ένα πρόγραμμα με επικεφαλής την ανώτερη διοίκηση. Διαχείριση κινδύνων είναι το σύνολο των συντονισμένων ενεργειών, στις οποίες προβαίνει η διοίκηση ενός πιστωτικού ιδρύματος με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων στην καθαρή θέση, στα έσοδα ή στα κέρδη του από την επίδραση ενός ή περισσότερων κινδύνων.

Η διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων έχει σκοπό τη δημιουργία αξίας για την εταιρεία χρησιμοποιώντας χρηματοοικονομικά εργαλεία και τεχνικές προκειμένου να διαχειρισθεί τα ανοίγματα της εταιρείας στους διάφορους κινδύνους. Υπογραμμίζει το γεγονός ότι η

επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται κυρίως από τις ικανότητές του ίδιου να προβλέψει και να προετοιμαστεί για τον κίνδυνο παρά από το να αναμένει να συμβεί και απλά να αντιδράσει.

Με λίγα λόγια οι βασικοί στόχοι είναι:

- Βελτίωση της σχέσης κινδύνου απόδοσης.
- Εξασφάλιση ότι οι κίνδυνοι διατρέχονται συνειδητά και υπάρχει πλήρη έγνοια για τον τρόπο που θα μετρηθούν και θα μετριάσουν, έτσι ώστε ο οργανισμός να μην υποστεί απαράδεκτες ζημιές.

2.3.3 Βασικές Δραστηριότητες

Οι βασικές δραστηριότητες της διαχείρισης κινδύνων είναι οι εξής:

- Αναγνώριση και κατανόηση των κινδύνων που αναλαμβάνει ο οργανισμός
- Μέτρηση των κινδύνων.
- Παρακολούθηση, έλεγχος και σχεδιασμός αντιμετώπισης των κινδύνων.
- Επικοινωνία / ενημέρωση.

Για την διαχείριση των διάφορων κινδύνων έχουν υιοθετηθεί επιτροπές που εξειδικεύονται αποκλειστικά στον χειρισμό μιας κατηγορίας κινδύνου, όπως Risk Management Committee, Credit Policy Committee, Asset Liability Committee κ.α.

3. Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση

3.1 Η έννοια της Ενέγγυας Πίστωσης

Η ενέγγυα πίστωση, (Αγγλικά: Letter of Credit, LC ή L/C), είναι για μια ευρύτατα διαδεδομένη τραπεζική εργασία που αποσκοπεί στη διευκόλυνση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών. Στην ουσία, είναι ένα επίσημο διατραπεζικό έγγραφο που εκδίδεται από ένα χρηματοοικονομικό οργανισμό που ενεργεί ουσιαστικά ως αμετάκλητη εγγύηση της πληρωμής σε έναν δικαιούχο (beneficiary). Αυτό σημαίνει, ότι εφόσον ο πωλητής - δικαιούχος τηρήσει τα προβλεπόμενα από τους όρους της πίστωσης και μόλις αυτός παρουσιάσει στην τράπεζα έκδοσης ή διαπραγματεύσης, τα έγγραφα που συμμορφώνονται με τους όρους της ενέγγυας πίστωσης, η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να πληρώσει ανεξαρτήτως από οποιοσδήποτε αντίθετες οδηγίες του εντολέα της ενέγγυας πίστωσης. (Wikipedia)

Με άλλα λόγια, η υποχρέωση για πληρωμή μετατοπίζεται από τον αιτούμενο της ενέγγυας πίστωσης, στην τράπεζα που την εκδίδει. Η ενέγγυα πίστωση μπορεί επίσης να είναι η πηγή πληρωμής για μια συναλλαγή, σημαίνοντας ότι ένας εξαγωγέας θα πληρωθεί με την εξόφληση της πιστωτικής επιστολής.

Οι ενέγγυες πιστώσεις χρησιμοποιούνται σήμερα σχεδόν αποκλειστικά στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές σημαντικής αξίας, για τις διαπραγματεύσεις μεταξύ ενός προμηθευτή σε μια χώρα και ενός αγοραστή σε μία άλλη. Οι συμμετέχοντες σε μια ενέγγυα πίστωση είναι συνήθως ο δικαιούχος (beneficiary) που πρόκειται να λάβει τα χρήματα, η εκδότρια τράπεζα (opening bank) που εκδίδει μια ενέγγυα πίστωση της εξ'ονόματος του εντολέα και η βεβαιούσα τράπεζα (confirming bank) της οποίας είναι πελάτης ο δικαιούχος και προσθέτει την αμετάκλητη υποχρέωση της να πληρώσει βάσει των όρων της ενέγγυας πίστωσης και η κοινοποιούσα τράπεζα (advising bank) μέσω της οποίας η εκδότρια τράπεζα στέλνει την ενέγγυα πίστωση για περαιτέρω μεταβίβασή της στον δικαιούχο. Εφόσον σήμερα σχεδόν όλες οι ενέγγυες πιστώσεις είναι αμετάκλητες, (π.χ. δε μπορεί να τροποποιηθεί ή να ακυρωθεί χωρίς προγενέστερη συμφωνία του δικαιούχου, της εκδότριας τράπεζας και της βεβαιούσας τράπεζας), ο εντολέας (ο πελάτης της εκδότριας τράπεζας) δεν είναι συμβαλλόμενος στην ενέγγυα πίστωση. Στην εκτέλεση μιας συναλλαγής, οι ενέγγυες πιστώσεις ενσωματώνουν λειτουργίες κοινές με τα εμβάσματα και τις ταξιδιωτικές επιταγές.

Με απλά βήματα η διαδικασία πίστωσης έχει ως εξής: Πρώτα κλείνεται η συμφωνία μεταξύ εισαγωγέα/πελάτη και παραγωγού/επιχείρησης. Στη συνέχεια ο πελάτης δίνει εντολή στη τράπεζα του για άνοιγμα της ενέγγυου πίστωσης. Με τη σειρά της η τράπεζα αποστέλλει την ενέγγυο πίστωση στη τράπεζα του παραγωγού/επιχείρησης. Ακολουθεί η διαδικασία κοινοποίησης της αποστολής της ενέγγυας πίστωσης από την τράπεζα του παραγωγού/επιχείρησης στον παράγωγο/επιχείρηση και αυτός με τη σειρά του ελέγχει τους όρους της.

Σε περίπτωση που οι όροι δεν είναι αποδεκτοί, ζητείται τροποποίηση (amendment). Έπειτα, φορτώνεται το εμπόρευμα από το παραγωγό/επιχείρηση και προσκομίζονται τα φορτωτικά έγγραφα στην τράπεζα του παραγωγού/επιχείρησης. Η τράπεζα του παραγωγού/επιχείρησης ελέγχει τα φορτωτικά έγγραφα για να βεβαιώσει την απόλυτη συμφωνία τους με τους όρους πίστωσης.

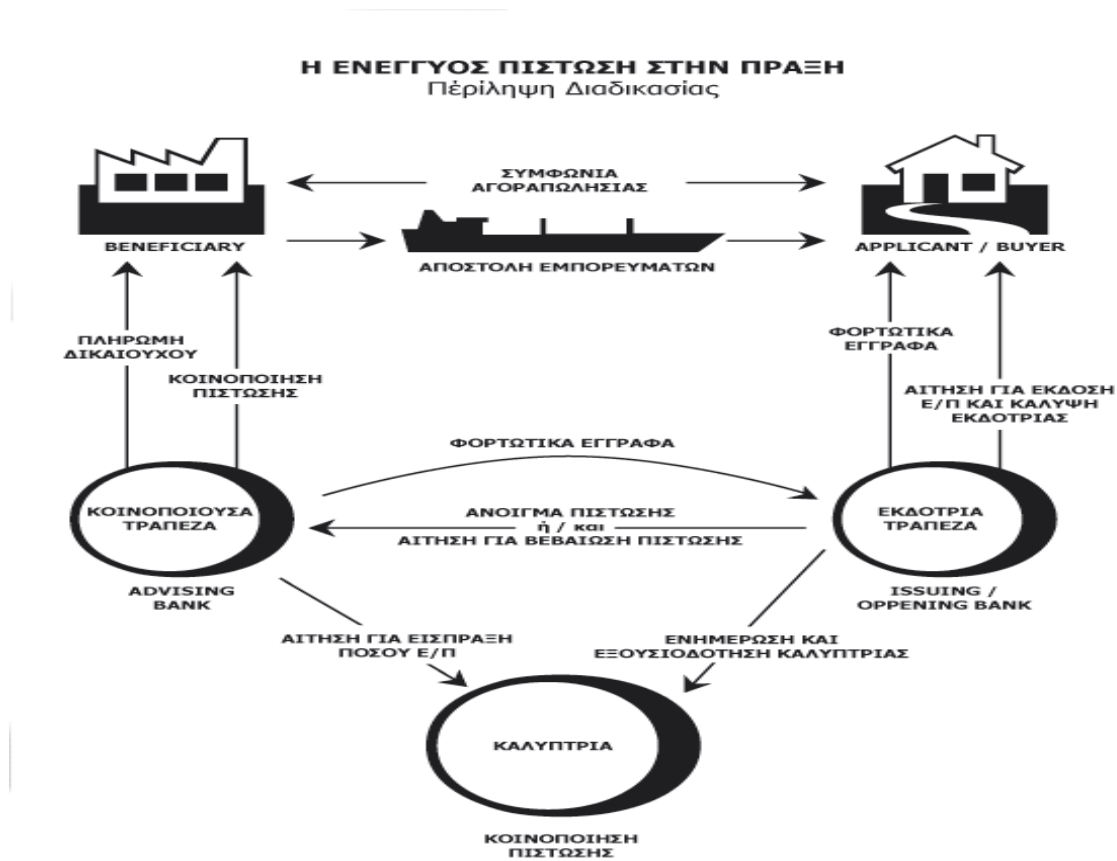
Τα πιο σημαντικά σημεία ελέγχου είναι:

- α) η ημερομηνία λήξης της ενέγγυας πίστωσης
- β) η ορθή αναγραφή ονομάτων και όρων
- γ) η ημερομηνία φόρτωσης στο μέσο που θα εκτελέσει τη μεταφορά
- δ) η περιγραφή του εμπορεύματος
- ε) η προσκόμιση πλήρους συλλογής απαιτούμενων φορτωτικών εγγράφων
- στ) η ποσότητα και η αξία του εμπορεύματος που φορτώθηκε, στο συνάλλαγμα που έχει συμφωνηθεί.

Σε περίπτωση ασυμφωνίας κάποιου όρου, η τράπεζα ζητά διόρθωση από το παραγωγό/επιχείρηση. Στη συνέχεια, η τράπεζα του πελάτη αποστέλλει προς εκτέλεση την ενέγγυο πίστωση στη τράπεζα του παραγωγού/επιχείρησης. Τέλος, γίνεται ένας έλεγχος ορθότητας των φορτωτικών εγγράφων από την τράπεζα του εισαγωγέα/πελάτη και η αποστολή πληρωμής στην τράπεζα του παραγωγού / επιχείρησης.

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να παρατηρούμε τις σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων σε μια ενέγγυο πίστωση και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Διαγραμματικά:

Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα

Ως πλεονέκτημα θεωρείται πως ο πωλητής βεβαιώνεται ότι θα πληρωθεί εάν τηρηθούν οι όροι της ενέγγυας πίστωσης και ο αγοραστής γνωρίζει πως η τράπεζα μπορεί να πληρώσει μόνο εφόσον παραληφθούν σωστά τα φορτωτικά έγγραφα και πως θα παραλάβει το εμπόρευμα όταν το χρειάζεται σε τιμή που δε μπορεί να αυξηθεί, και ακόμη, μπορεί να πετύχει και κάποια έκπτωση σε μία πίστωση όψεως (μετρητοίς). Ωστόσο, οι πωλητές οφείλουν να έχουν λεπτομερή γνώση των διαδικασιών και των κανόνων των ενέγγυων πιστώσεων, προς αποφυγή προβλημάτων. Κίνδυνοι για τον αγοραστή αποτελούν η μη παράδοση των αγαθών, το ελλιπές ή καθυστερημένο ή αλλοιωμένο εμπόρευμα. Μειονέκτημα για τον δικαιούχο είναι ο κίνδυνος αποτυχίας συμμόρφωσης με τους πιστωτικούς όρους ή η καθυστέρηση από την εκδότρια τράπεζα.

3.2 Μορφές ενέγγυας πίστωσης

Η μακροχρόνια τραπεζική πρακτική σε συνδυασμό με τις ανάγκες των διεθνών συναλλαγών είχαν ως αποτέλεσμα την εξέλιξη διαφόρων μορφών πιστώσεων που καθεμιά τους

επινοήθηκε για να εξυπηρετήσει εξειδικευμένες ανάγκες των συναλλαγών ή συγκεκριμένες, ιδιόμορφες διεθνείς αγοραπωλησίες. Δύο είναι οι βασικές μορφές της ενέγγυου:

1. Η ανακλητή ενέγγυος πίστωση όπου ο αγοραστής εμπορεύματος έχει το δικαίωμα να ανακαλέσει τη πίστωση όποτε θέλει. Η ανακλητή πίστωση επιτρέπει στην εκδότρια τράπεζα να υπαναχωρεί οποτεδήποτε τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από αυτήν. Το δικαίωμα της ελεύθερης ανάκλησης μειώνει σημαντικά την αξιοπιστία της μορφής αυτής της πίστωσης, που δεν προσφέρει στο δικαιούχο άξια λόγου εξασφάλιση.

2. Η ανέκκλητη/αμετάκλητη ενέγγυος πίστωση, η οποία είναι και η πιο συνηθισμένη που συναντάται, διότι εξασφαλίζει στο πωλητή ότι θα πληρωθεί το πόσο όταν παρουσιάσει τα φορτωτικά έγγραφα στη τράπεζα του.

Αναλυτικότερα, η ανακλητή ενέγγυος πίστωση, λεγόμενη και *revocable credit*, συναντάται σπανιότερα διότι δεν εξασφαλίζει το πωλητή, καθώς ο αγοραστής του εμπορεύματος μπορεί να ανακαλέσει την πίστωση οπότε αυτός θελήσει, ακόμη και μετά την φόρτωση των εμπορευμάτων, πριν όμως την εκτέλεση της πίστωσης.

Σε αντίθεση, η ανέκκλητη ενέγγυος πίστωση, γνωστή κ ως *irrevocable credit*, εξασφαλίζει στο πωλητή ότι θα πληρωθεί το πόσο, όταν παρουσιάσει τα φορτωτικά έγγραφα στη τράπεζα του. Και αυτός είναι ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο αυτή η μορφή πίστωσης χρησιμοποιείται περισσότερο και ως εξασφάλιση των τραπεζών για δάνεια προς τον πωλητή.

Άλλες μορφές ενέγγυου πιστώσεως

- **Ανέκκλητη βεβαιωμένη ενέγγυος πίστωση (confirmed irrevocable credit)**, στην οποία η εκδότρια τράπεζα καλεί την κοινοποιούσα τράπεζα να προσθέσει τη βεβαίωση της στην κοινοποίηση προς τον δικαιούχο, σύμφωνα με την οποία αυτός βεβαιώνεται ότι θα πληρωθεί οποσδήποτε μόλις προσκομίσει τα προβλεπόμενα φορτωτικά έγγραφα και εκπληρώσει τους όρους πίστωσης. Το κείμενο της επιβεβαίωσης αναφέρει: «we confirm this LoC and thereby undertake that all drafts drawn as above and all documents presented as above will be duly honoured by us». Με τη βεβαίωση ο δικαιούχος μπορεί να διεκδικήσει την απαίτηση του από δύο τράπεζες, η μια από τις οποίες (η βεβαιούσα) είναι της επιλογής του. Ο δικαιούχος είναι δυνατό να ζητήσει προκαταβολή επιλεκτικά από την εκδότρια ή την βεβαιούσα τράπεζα, συνήθως όμως προτιμά να εμφανίσει τα φορτωτικά έγγραφα στη

βεβαιούσα, η οποία καταβάλλει ποσό από τα δικά της διαθέσιμα και στη συνέχεια ζητά την κάλυψή της από την εκδότρια.

- **Ανεπιβεβαίωτη ενέγγυος πίστωση (unconfirmed irrevocable credit)**, στην οποία η τράπεζα του εισαγωγέα/πελάτη δεν επιβεβαιώνει εγγράφως προς την τράπεζα του δικαιούχου την πραγματοποίηση της πληρωμής στον οριζόμενο μελλοντικό χρόνο. Ο όρος ανεπιβεβαίωτη, ωστόσο δεν έχει πρακτική εφαρμογή.

- **Μεταβιβάσιμη ενέγγυος πίστωση (transferable irrevocable credit)** είναι η πίστωση όπου ο δικαιούχος της έχει τη δυνατότητα να την μεταβιβάσει εξολοκλήρου ή εν μέρει, σε άλλον ή σε δικαιούχους, παρέχοντας σαφείς οδηγίες προς την ανταποκρίτρια τράπεζα, η οποία του κοινοποίησε τη πίστωση και έχει εντολή από την εκδότρια τράπεζα να τον πληρώσει.

- **Μη μεταβιβάσιμη ενέγγυος πίστωση (non-transferable irrevocable credit)** είναι η πίστωση όπου ο δικαιούχος της δεν έχει τη δυνατότητα να την μεταβιβάσει σε τρίτους

- **Επαναληπτική ενέγγυος πίστωση**, όπου παρέχεται η δυνατότητα να επαναλαμβάνεται η άντληση του ποσού της πίστωσης κ εφαρμόζεται στη περίπτωση που έχουν αναπτυχθεί πλέον σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ πωλητή και αγοραστή. Οι πιστώσεις αυτές χρησιμοποιούνται για λόγους οικονομίας στην ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ των τραπεζών.

- **Πίστωση με ρήτρα προκαταβολής** σύμφωνα με την οποία η εκδότρια τράπεζα εξουσιοδοτεί την ανταποκρίτρια να προκαταβάλει στο πωλητή ολόκληρο ή μέρος του ποσού πίστωσης πριν ακόμα παραδώσει στη τράπεζα τα φορτωτικά έγγραφα. Η προκαταβολή αυτή χρησιμοποιείται ως μέσο χρηματοδότησης του δικαιούχου για την προετοιμασία των εμπορευμάτων ή την προμήθεια τους από τρίτα πρόσωπα. Ωστόσο ο εντολέας αναλαμβάνει αυξημένο κίνδυνο, αφού είναι ενδεχόμενο να μην φορτωθούν ποτέ τα εμπορεύματα και να απαιτηθεί δικαστική διεκδίκηση της προκαταβολής από τον δικαιούχο. Ο κίνδυνος αυτός είναι δυνατό να αποσοβηθεί με την παροχή εγγύησης εκ μέρους του τελευταίου.

- **Βοηθητική πίστωση (back to back)**, γνωστή και ως πίστωση αντιστήριξης, χρησιμοποιείται κυρίως ως μέσο πληρωμής στις λεγόμενες «τριγωνικές συναλλαγές», όταν δηλαδή μεταξύ του προμηθευτή του εμπορεύματος και του τελικού παραλήπτη μεσολαβεί

τρίτος, που αγοράζει από τον προμηθευτή και μεταπωλεί στο τελικό παραλήπτη. Αν ο τελικός παραλήπτης έχει ανοίξει πίστωση για την πληρωμή της αξίας του εμπορεύματος με δικαιούχο τον μεσολαβητή, ο τελευταίος είναι δυνατό να ζητήσει να ανοιχτεί δεύτερη πίστωση-βοηθητική, με δικαιούχο τον προμηθευτή του εμπορεύματος. Η δεύτερη αυτή πίστωση πρέπει να είναι απόλυτα συμβατή με την αρχική, ώστε να είναι δυνατό να χρησιμοποιήσει ο μεσολαβητής τα φορτωτικά έγγραφα που θα παραλάβει για να την εκτελέσει. Συνήθως η εκδότηρια τράπεζα της δεύτερης πίστωσης δεν έχει άλλη εξασφάλιση από την αρχική πίστωση. Η βοηθητική πίστωση αποτελεί ιδιαίτερα προηγμένη μορφή τραπεζικής μεσολάβησης που εξυπηρετεί κυρίως το διαμεσολαβητικό εμπόριο.

- **Πίστωση ετοιμότητας (stand-by documentary credit)**, αποτελεί τη νεότερη μορφή πίστωσης, της οποίας η ιδιομορφία έγκειται στο είδος της σχέσης που εξυπηρετεί. Η πίστωση ετοιμότητας είναι ουσιαστικά μια διεθνής εγγυητική επιστολή που αποβλέπει στη παροχή εγγύησης προς τον δικαιούχο υπέρ του εντολέα. Συνήθως αντικείμενο της εγγύησης είναι η καλή εκτέλεση μιας σύμβασης έργου ή μιας διεθνούς αγοραπωλησίας από τον πωλητή ή η εμπρόθεσμη προκαταβολή μιας υποχρέωσης του εντολέα. Έτσι, η πίστωση προορίζεται να λειτουργήσει εγγυητικά, ενώ η εκτέλεση της δεν αποτελεί την αναγκαία αλλά ούτε και την επιθυμητή κατάληξη της.

3.3 Εκτέλεση

Για να εκτελεστεί η ενέγγυος πίστωση, πρέπει ο δικαιούχος να προσκομίσει όλα τα απαραίτητα έγγραφα στην ανταποκρίτρια τράπεζα ώστε να πραγματοποιηθεί η πληρωμή του αντίστοιχου εμπορεύματος. Βασικά απαραίτητα έγγραφα για τη πραγματοποίηση της διαδικασίας αυτής είναι:

- *Η φορτωτική*: δηλαδή η σύμβαση μεταξύ φορτωτή-μεταφορέα. Ανάλογα με το μέσο μεταφοράς διαμορφώνονται και τα στοιχεία του εγγράφου. Στη φορτωτική θαλάσσιας μεταφοράς βασικές προϋποθέσεις αποδοχής του εγγράφου είναι η σαφής αναγραφή του θαλάσσιου μεταφορέα, η ρήτρα πραγματικής φόρτωσης σε κατονομαζόμενο πλοίο, η αναφορά των λιμένων φόρτωσης και εκφόρτωσης. Ομοίως, για αεροπορική μεταφορά προϋποθέσεις είναι η αναγραφή του ονόματος μεταφορέα, αναγραφή του αερολιμένα αναχώρησης και του αερολιμένα προορισμού. Παρόμοιες προϋποθέσεις προβλέπονται για κάθε είδος μεταφοράς εμπορευμάτων αρκεί τα έγγραφα να συμφωνούν με την αρχική πίστωση.

- Το εμπορικό τιμολόγιο: το οποίο περιλαμβάνει τα στοιχεία πωλητή και αγοραστή, καθώς και τη περιγραφή εμπορεύματος και τους όρους πώλησης. Είναι ένα έγγραφο που συνδέεται περισσότερο με την σχέση αιτίας της πίστωσης. Έτσι, είναι ενδεχόμενο να περιλαμβάνει όρους που είναι σκόπιμο να μένουν έξω από τη σφαίρα ελέγχου των τραπεζών.
- Το πιστοποιητικό προελεύσεως: το οποίο εκδίδεται από το αρμόδιο επιμελητήριο της χώρας παραγωγής του εμπορεύματος.
- Το ασφαλιστήριο έγγραφο: το οποίο καλύπτει την αξία του εμπορεύματος και είναι εκφρασμένο στο νόμισμα της πίστωσης. Σύμφωνα με τους ΟΚΣ πρέπει να έχει εκδοθεί ή υπογραφεί από ασφαλιστικές εταιρείες ή ασφαλιστές και πρέπει να είναι του τύπου που ζητά η πίστωση και να έχει εκδοθεί το αργότερο την ημέρα φόρτωσης, αποστολής ή παράδοσης για αποστολή των εμπορευμάτων ώστε να καλύπτει ασφαλιστικά ολόκληρο το χρονικό διάστημα της μεταφοράς.

3.4 Περιπτώσεις ρίσκου σε συναλλαγές ενέγγυας πίστωσης

Σε κάθε πίστωση υπάρχουν κίνδυνοι/ρίσκα που δε μπορείς να γνωρίζεις πότε και αν θα συμβούν. Οι πιο γνωστοί κίνδυνοι είναι αυτοί που αφορούν απάτη όπως για παράδειγμα ότι η ίδια η πίστωση μπορεί να είναι πλαστή, πράγμα σπάνιο βέβαια. Ωστόσο, άλλος ένας κίνδυνος είναι η παράληψη της πληρωμής για μη υπάρχον ή άχρηστο εμπόρευμα ενάντια στη προσκόμιση από το δικαιούχο πλαστών ή παραποιημένων εγγράφων. Οι κίνδυνοι αυτοί είναι πιο σπάνιοι, λόγω ελέγχων που γίνονται στην όλη διαδικασία.

Κυρίαρχο ρυθμιστικό κίνδυνο αποτελεί η πραγματοποίηση της έγγραφης πίστωσης, η οποία μπορεί να αποτραπεί από κάποια κυβερνητική δράση, ανεξάρτητα από τον έλεγχο των εμπλεκόμενων. Επιπλέον, υπάρχει η πιθανότητα από νομικής οπτικής, η απόδοση της πίστωσης να διαταραχθεί από νομική δράση που σχετίζεται άμεσα με τους εμπλεκόμενους, τα δικαιώματα αυτών και τις υποχρεώσεις που υπάγονται στη πίστωση.

4. Κανόνες Δικαίου και Ενέγγυος Πίστωση

4.1 Ομοιόμορφοι κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου

Η ανάγκη αποκρυστάλλωσης του περιεχομένου και των τεχνικών με τις οποίες εμφανιζόταν στη πράξη η ενέγγυος πίστωση, ώθησε τις τράπεζες, κυρίως χωρών με ανεπτυγμένη βιομηχανία να υιοθετήσουν υπό μορφή κανονισμών κοινά αποδεκτές διατάξεις για τις πιστώσεις έναντι εγγράφων, αποβλέποντας στη διευκόλυνση των τραπεζικών συναλλαγών μέσω της ενοποίησης των εφαρμοστέων επ' αυτών κανόνων. Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ΔΕΕ).

Ειδικότερα, με πρωτοβουλία του Συμβουλίου του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου καταρτίστηκαν σχέδια ομοιόμορφων κανόνων σχετικά με τις πιστώσεις έναντι εγγράφων. Εν τέλει κατά το έτος 1933 στα πλαίσια των εργασιών του 7^{ου} Συνεδρίου του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου έγινε αποδεκτό και υιοθετήθηκε το τελικό σχέδιο της «Τραπεζικής Επιτροπής επί των Εμπορικών Πιστώσεων» υπό τον τίτλο «Ομοιόμορφοι Κανόνες και Συνήθειες επί των Εμπορικών Πιστώσεων έναντι φορτωτικών εγγράφων» («Reglements Uniformes relatives aux Credits Documentaires»). Το κείμενο των Ομοιόμορφων Κανόνων αναθεωρήθηκε πολλάκις (εκδόσεις 1951, 1962, 1983, 1993 και 2007), υποκείμενο σε συνεχή επεξεργασία από το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο με σκοπό την προσαρμογή του περιεχομένου του στη συνεχή εξέλιξη του θεσμού της πίστωσης έναντι εγγράφων. Η τελευταία αναθεώρηση τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιουλίου του 2007 με το τίτλο «ICC Uniforms Customs and Practice for Documentary Credits UCP 600».

Σκοπός των Ομοιόμορφων Κανόνων ήταν και είναι η άμβλυση των διαφορών, ώστε να αποφευχθούν συγχύσεις λόγω της διαφορετικής ορολογίας που χρησιμοποιείται από κράτος σε κράτος. Εξάλλου, δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι πρόκειται για ένα υπερεθνικό κείμενο που βασίζεται σε ήδη διαμορφωμένη διεθνή πρακτική και το οποίο απευθύνεται σε μη νομικούς.

Το κείμενο των Ομοιόμορφων Κανόνων του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για τις πιστώσεις έναντι εγγράφων έχει γίνει επίσημα αποδεκτό από τράπεζες και ενώσεις τραπεζών πολλών κρατών. Οι ελληνικές τράπεζες, προσχώρησαν αρχικά με μεμονωμένα στις εκδόσεις των ετών 1951 και 1962, ενώ μετά την επανίδρυση της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών το 1963, η προσχώρηση γίνεται με απόφαση της Ένωσης. Σήμερα οι ελληνικές τράπεζες εφαρμόζουν στις συναλλαγές τους, τους κανόνες της έκδοσης 600 με τον ελληνικό τίτλο «ΟΚΣ-600, Ομοιόμορφοι Κανόνες και Συνήθειες για τις Ενέγγυες Πιστώσεις».

Για τη νομική φύση των κανόνων αυτών εγείρονται αμφισβητήσεις, έχουν δε διατυπωθεί διεθνώς διάφορες απόψεις. Κατ' αρχήν, υποστηρίζεται ότι οι ομοιόμορφοι κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου αποτελούν κοινή συμβατική ρύθμιση, η οποία προήλθε από τη βούληση των μερών, συνεπώς δεν μπορούν να εφαρμοστούν στη σχέση αυτόματα. Σύμφωνα με μια άλλη άποψη, οι ομοιόμορφοι κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου αποτελούν συλλογή εμπορικών συνηθειών ενώ υποστηρίζεται επίσης η θέση ότι αποτελούν εθιμικό δίκαιο με διεθνή ομοιόμορφο χαρακτήρα, άποψη η οποία τυγχάνει ισχυρής υποστήριξης στην ελληνική θεωρία.

Εναντίον της τελευταίας αυτής άποψης προβλήθηκε το επιχείρημα ότι είναι αμφίβολο εάν πληρείται η προϋπόθεση της μακροχρόνιας και ομοιόμορφης άσκησης, ώστε να αναγνωρισθούν ως εθιμικός κανόνας ή συνήθεια, λόγω των επανειλημμένων αναθεωρήσεων του κειμένου των ΟΚΣ σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επίσης, είναι προφανές ότι απουσιάζει η πεποίθηση εφαρμογής κανόνα δικαίου, προϋπόθεση απαραίτητη για τη διατύπωση εθιμικού κανόνα. Πιο συνεπής μάλλον φαίνεται η άποψη που υποστηρίζει ότι οι ΟΚΣ αποτελούν γενικούς όρους συναλλαγών, οι οποίοι εφαρμόζονται κατά την ερμηνεία της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης κατά τις διατάξεις των άρθρων 200 και 288 ΑΚ, ειδικά στην περίπτωση που τα συμβαλλόμενα μέρη παραπέμπουν σε αυτούς. Η άποψη αυτή εκκινεί από τη θέση ότι οι ΟΚΣ έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων με γενική και ενιαία ισχύ, για να αποτελέσουν μέρος απροσδιορίστου και αορίστου αριθμού μελλοντικών συμβάσεων, οι οποίοι επιβάλλονται μονομερώς από τις τράπεζες στον αντισυμβαλλόμενο πελάτη τους.

4.2 ΤΕΠ με μεταγενέστερη πληρωμή (deferred payment credit) – επίκληση της ΑΚ 281

Σύμφωνα με το άρθρο 25 του ν.δ. 1923, η πιστώτρια τράπεζα καταβάλλει το ποσό της πίστωσης στον τρίτο, για να το εισπράξει στη συνέχεια από τον οφειλέτη – πελάτη της. Η καταβολή αυτή του ποσού της πίστωσης μπορεί να γίνει είτε «χέρι με χέρι» (άμεση πληρωμή ή όψεως, payment at sight, δηλ. ταυτόχρονα με την παράδοση των εγγράφων), είτε σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο (μελλοντική πληρωμή, deferred payment). Στην πρώτη περίπτωση, όταν ο δικαιούχος παρουσιάσει τα προβλεπόμενα έγγραφα, θα πληρωθεί αμέσως. Στη δεύτερη περίπτωση, η εκδότρια τράπεζα είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω άλλης ανταποκρίτριας τράπεζας (που ενεργεί ως απλώς κοινοποιούσα ή βεβαιούσα), υπόσχεται πληρωμή μετά την πάροδο καθορισμένης προθεσμίας από της παραδόσεως των εγγράφων,

οπότε η παράδοση των φορτωτικών εγγράφων και η καταβολή του τιμήματος της πώλησης δεν συμπίπτουν χρονικά (Γεωργιάδης, 2001).

Με τον τρόπο αυτό, παρέχεται η δυνατότητα στον εντολέα-εισαγωγέα της πίστωσης να πληρώσει μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, γεγονός που τον διευκολύνει να συγκεντρώσει το ποσό της αξίας των εμπορευμάτων, χρησιμοποιώντας τη φερεγγυότητα της τράπεζάς του (Γεωργιάδης, 2001). Στην εν λόγω μορφή ΤΕΠ είναι απαραίτητη η διάκριση μεταξύ ημερομηνίας λήξης της ενέγγυας πίστωσης, με βάση την οποία προσδιορίζεται ο χρόνος εντός του οποίου θα πρέπει να έχουν προσκομιστεί τα φορτωτικά έγγραφα στην εκδότρια τράπεζα, και της ημερομηνίας πληρωμής, η οποία φανερώνει το χρονικό σημείο όπου ο δικαιούχος-πωλητής δικαιούται, μετά την προσήκουσα παράδοση των φορτωτικών εγγράφων προς την εκδότρια ή την ανταποκρίτρια τράπεζα, να απαιτήσει την καταβολή του ποσού της πίστωσης.

Από οικονομική άποψη, με τη σύναψη του εν λόγω τύπου ενέγγυας πίστωσης, ο πωλητής ενισχύει σημαντικά την αγοραστική δύναμη του αγοραστή, καθόσον: **α)** ο τελευταίος, σε χρόνο προγενέστερο της εξόφλησης του τιμήματος, αποκτά την κυριότητα των εμπορευμάτων, τα οποία μπορεί εν συνεχεία να μεταπωλήσει, **β)** η υποχρέωσή του για κάλυψη της πιστώτριας μετατίθεται σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο, ήτοι αυτό της πληρωμής του δικαιούχου από την τελευταία, κατά το οποίο όμως θα έχει ήδη αποκομίσει από την μεταπώληση των εμπορευμάτων ποσό, που υπερβαίνει αυτό για το οποίο είναι υπόχρεος έναντι της τράπεζας.

Ζήτημα γεννάται αν η πιστώτρια τράπεζα ή η βεβαιούσα τράπεζα του τόπου του δικαιούχου δικαιούται να καταβάλλει στον δικαιούχο το ποσό της πίστωσης πριν από την ημερομηνία πληρωμής. Η θέση ορισμένης ημερομηνίας καταβολής του ποσού της πίστωσης προς τον δικαιούχο σημαίνει δίχως αμφιβολία ότι ο δικαιούχος δεν δικαιούται να αξιώσει την πληρωμή του ποσού αυτού πριν από το ως άνω χρονικό σημείο. Η τράπεζα επίσης δεν δικαιούται να προκαταβάλλει το ποσό της πίστωσης προς τον δικαιούχο, σε περίπτωση που υπάρχει αντίθετη, ειδική και σαφής συμφωνία στο πλαίσιο της σύμβασης μεταξύ αυτής και του εντολέα της – αγοραστή.

Περαιτέρω, σε περίπτωση έλλειψης σχετικού συμβατικού όρου, σε συνδυασμό με τη ρύθμιση του εν λόγω θέματος από το Ν.Δ. και τους ΟΚΣ ΔΕΕ, θα πρέπει να αναζητήσουμε τη λύση στο αναφερόμενο πρόβλημα στον ΑΚ. Κατά τον ερμηνευτικό κανόνα του άρθρου 324 εδ. α' ΑΚ, αν ο χρόνος παροχής είναι ορισμένος, ο οφειλέτης, σε περίπτωση αμφιβολίας έχει

δικαίωμα να εκπληρώσει την παροχή του πριν από το χρόνο αυτό. Βάσει της ως άνω διάταξης, η οποία εκφράζει την αρχή της εύνοιας προς τον οφειλέτη, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι, εν ελλείψει αντίθετης συμβατικής ρύθμισης, η τράπεζα δικαιούται να καταβάλλει προς τον δικαιούχο το ποσό της πίστωσης πριν από την παρέλευση της σχετικής προθεσμίας. Και τούτο διότι: α) η εν λόγω πρόωρη καταβολή δεν παρεμποδίζει την εκπλήρωση του σκοπού της ενέγγυας πίστωσης με μεταγενέστερη πληρωμή, ήτοι την ενίσχυση της πιστοδοτικής ικανότητας του αγοραστή και β) δεν συνεπάγεται επιβάρυνση της θέσης αυτού, δεδομένου ότι η προεξόφληση της απαίτησης του δικαιούχου δεν σημαίνει και πρόωρη εξόφληση της τράπεζας, της τελευταίας, ειδικότερα, δικαιούμενης να προβάλλει την απαίτηση κάλυψής της έναντι του αγοραστή-πελάτη της μόνο κατά το εξ αρχής συμφωνημένο χρονικό σημείο πληρωμής (Γεωργιάδης, 2001).

Σύμφωνα όμως με αντίθετη άποψη, την οποία θεωρούμε περισσότερο πειστική, η συμφωνημένη προθεσμία καταβολής του ποσού της πίστωσης δεν αφορά μόνο στις σχέσεις τράπεζας – δικαιούχου αλλά και στις σχέσεις της τράπεζας με τον εντολέα της – αγοραστή, ακριβώς λόγω της αρχής της τυπικής αυστηρότητας της εντολής του αγοραστή προς την πιστώτρια τράπεζα, σε τήρηση της οποίας η τελευταία υποχρεούται να καταβάλλει το προϊόν της πίστωσης, κατά τους όρους της δοθείσας προς αυτήν εντολής.

Περαιτέρω, σύμφωνα με την ίδια άποψη, η διάταξη του άρθρου 324 εδ. α' ΑΚ δεν εφαρμόζεται, όταν η οφειλή εκπληρώνεται για λογαριασμό τρίτου, το συμφέρον του οποίου στη μη πρόωρη εκτέλεση πρέπει να προτιμηθεί, καθόσον αυτός είναι ο πραγματικός οικονομικός φορέας της ενοχής (Λιακόπουλος, 1997). Η ως άνω προϋπόθεση αναμφίβολα πληρούται εν προκειμένω, καθόσον είναι πιθανό, εντός της προθεσμίας πληρωμής και κατόπιν της πρόωρης καταβολής εκ μέρους της τράπεζας, να ανακύψουν και να τεθούν υπόψη της τελευταίας περιστατικά, τα οποία θεμελιώνουν την ένσταση καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος του πωλητή να αξιώσει το προϊόν της πίστωσης (ΑΚ 281) και συνακόλουθα γεννούν υποχρέωση της τράπεζας έναντι του εντολέα της να αρνηθεί την εκτέλεση της πίστωσης (άρση της αρχής της αυτονομίας).

Από τα παραπάνω συνάγεται σαφώς ότι η πρόωρη πληρωμή εκ μέρους της τράπεζας αποτελεί πλημμελή εκπλήρωση της σχετικής εντολής (ΑΚ 723) και ως εκ τούτου, προβαίνοντας σ' αυτήν η τράπεζα, πράττει ιδίω κινδύνω. Ειδικότερα, εάν αποδειχθεί ότι κατόπιν της πρόωρης καταβολής και εντός της προθεσμίας, περιήλθαν σε γνώση της περιστατικά, τα οποία επιβάλλουν την εκ μέρους της άρνηση πληρωμής, κατά το συμφωνημένο χρόνο της

καταβολής, η τράπεζα δεν δικαιούται σε αναζήτηση της σχετικής δαπάνης από τον εντολέα της. Αντίθετα, αν τα περιστατικά αυτά ανέκυψαν μετά την κανονική, κατά τους όρους της σχετικής εντολής, πληρωμή ή ακόμη και εντός της προθεσμίας, αλλά δεν ήταν ικανά να θεμελιώσουν δικαιολογημένη άρνηση της τράπεζας, ζήτημα ευθύνης της για μη κανονική εκτέλεση της εντολής δεν τίθεται. Αν όμως δε συντρέχει τέτοια περίπτωση, θα πρόκειται για κακή εκτέλεση της εντολής, οπότε η τράπεζα μπορεί να αναζητήσει τα καταβληθέντα από τον λήπτη-δικαιούχο είτε ως αδικαιολόγητο πλουτισμό είτε, ενδεχομένως, ως αντικείμενο δανείου (Μαρούδας, 2000).

4.3 Το ζήτημα της εφαρμογής ή μη του ν. 2251/94 επί της ΤΕΠ

Επικρατεί διχογνωμία σχετικά με την εφαρμογή ή μη του ν. 2251/94 επί της ΤΕΠ. Διατυπώθηκε η άποψη ότι ο εν λόγω νόμος δεν εφαρμόζεται ευθέως επί τραπεζικών συμβάσεων, στο πλαίσιο των οποίων ο πελάτης κάνει χρήση των τραπεζικών εργασιών προς εξυπηρέτηση επαγγελματικών του αναγκών, όπως είναι κατά κανόνα και η τραπεζική ενέγγυα πίστωση, καθόσον στην περίπτωση αυτή ο πελάτης της τράπεζας δεν είναι «τελικός αποδέκτης» κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 1§4 του ν. 2251/94. Ωστόσο οι υποστηρικτές της άποψης αυτής δέχονται ότι είναι δυνατή η αναλογική εφαρμογή του εν λόγω νόμου στις παραπάνω τραπεζικές συμβάσεις, λόγω ακριβώς της οικονομικής και διαπραγματευτικής ισχύος της τράπεζας κατά την κατάρτιση και λειτουργία αυτών και της εξαιτίας αυτής ανάγκης προστασίας του αντισυμβαλλόμενου και πελάτη της.

Η αντίθετη άποψη (Πετράκης, 1988) υποστηρίζει ότι τόσο η τράπεζα όσο και ο πελάτης της, εν προκειμένω η πιστώτρια και ο αγοραστής τυγχάνουν «παρέχουσα υπηρεσίες» και «καταναλωτής» αντίστοιχα κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 1§4 του ν. 2251/94. Τούτο δε διότι και στην τραπεζική σύμβαση υφίσταται κατά κανόνα «διαπραγματευτική υπεροπλία» της τράπεζας και «απόσταση γνώσης» του πελάτη, ιδίως σε σχέση με τις πολύπλοκες τραπεζικές εργασίες, ήτοι διαπραγματευτική ανισότητα μεταξύ των εν λόγω συμβαλλομένων μερών, η άρση της οποίας, προς εξασφάλιση της προστασίας του ασθενέστερου συμβαλλόμενου, αποτέλεσε τον επιδιωκόμενο με τη θέσπιση του ως άνω νόμου σκοπό του νομοθέτη. Κατά συνέπεια, εφαρμόζεται ο ν. 2251/94 και οι ρυθμίσεις περί καταχρηστικότητας του άρθρου 2§§6-7 επί της ΤΕΠ.

4.4 Η αρχή της αυτονομίας στην ΤΕΠ – Προβλήματα και Εφαρμογή της ΑΚ281

Στην περίπτωση αυτή η καταχρηστικότητα εκδηλώνεται στο πρόσωπο του ιδιώτη - δικαιούχου του ποσού της πίστωσης και όχι στην τράπεζα, όπως θα δούμε παρακάτω. Η σχέση που ιδρύεται μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών από τη σύναψη της ΤΕΠ χαρακτηρίζεται από την πολυπλοκότητα των αξιώσεών τους και την έντονη σύγκρουση των συμφερόντων τους. Συγκεκριμένα, επιδιωκόμενος σκοπός του αγοραστή είναι να διασφαλίσει ότι του αποστέλλεται εμπόρευμα, το οποίο ανταποκρίνεται στους όρους της σύμβασης πώλησεως, ενώ αντίστοιχα συμφέρον του πωλητή είναι να μην προβεί στα έξοδα κατασκευής, συσκευασίας και αποστολής των εμπορευμάτων και να μην αποξενωθεί από αυτά, προτού διασφαλίσει ότι το τίμημα της πώλησης θα του καταβληθεί κατά τον συμβατικά καθορισμένο τρόπο. Η ΤΕΠ λειτουργεί ως μέσο ταχείας και σίγουρης πληρωμής (Μαρούδας, 2000).

Η εξισορρόπηση των παραπάνω συγκρουόμενων συμφερόντων επιτυγχάνεται με την αρχή της αυτονομίας, η οποία συνίσταται στο ότι από νομικής άποψης κάθε επιμέρους σχέση είναι ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες, με την έννοια ότι τα μέρη που μετέχουν στη μία σχέση δεν μπορούν να προτείνουν ενστάσεις που πηγάζουν από την άλλη. Δηλαδή, ναι μεν η σύμβαση του ανοίγματος ανέκκλητης τραπεζικής πίστωσης οικονομικά έχει χαρακτήρα βοηθητικό της βασικής σχέσεως αξίας, αφού η πρώτη βρίσκεται σε υπηρετική σχέση έναντι της δεύτερης, η οποία, συνολικώς θεωρούμενη, αποτελεί την αιτία της πρώτης και επομένως μεταξύ των δύο αυτών συμβάσεων υπάρχει οικονομικός σύνδεσμος, νομικώς όμως αυτές είναι ανεξάρτητες η μία από την άλλη, αυθύπαρκτες και αυτόνομες.

Αυτή την αυτονομία έναντι της σχέσεως αξίας δεν παρουσιάζει μόνο η σύμβαση ανέκκλητης πίστωσης (στο σύνολό της θεωρούμενη), αλλά και η μερικότερη σχέση πιστοδότη και τρίτου δικαιούχου και μάλιστα προς διπλή κατεύθυνση, αφενός έναντι της σχέσεως αξίας (αγοραστή-πωλητή) αλλά και αφετέρου έναντι της σχέσεως κάλυψης (αγοραστή-τράπεζας). Η απόλυτη ασφάλεια, που επιδιώκεται απ' τον τρίτο δικαιούχο, δεν μπορεί να επιτευχθεί αλλιώς. Το γεγονός και μόνο ότι τα μέρη προσφεύγουν στο άνοιγμα της ανέκκλητης πίστωσης αποτελεί τεκμήριο ότι αυτά αναζητούν τον μέγιστο βαθμό εξασφάλισης. Δηλαδή η αυτονομία υπάρχει και έναντι της σχέσης κάλυψης και έναντι της σχέσης αξίας και έναντι της σχέσης μεταξύ πιστώτριας τράπεζας και δικαιούχου-πωλητή. Τα μέρη, έτσι, τεκμαίρονται ότι περιέβαλαν σιωπηρά με ευρύτατη αυτονομία τις παροχές της τράπεζας έναντι του τρίτου δικαιούχου. Οι παροχές αυτές είναι αφενός η ειδοποίηση της τράπεζας προς τον τρίτο ότι

ανοίχτηκε υπέρ αυτού ανέκκλητη πίστωση και αφετέρου η εκτέλεση αυτής. Το ανωτέρω κριτήριο είναι μαχητό και ανατρέπεται, καθόσον τα μέρη μπορούν να διασπάσουν και να περιορίσουν αυτή την αυτονομία, με το να εξαρτήσουν – με κοινή συμφωνία – την υποχρέωση της τράπεζας από όρους.

Η αυτονομία αυτή συνοψίζεται: **i)** στο απυρόβλητο των ενστάσεων και **ii)** στη διασφάλιση της φερεγγυότητας. Αυτό φαίνεται ότι είναι το περιεχόμενο, το οποίο δίνουν στην έννοια αυτή θεωρία και νομολογία. Ειδικότερα, όσον αφορά το στοιχείο **(i)**, καταρχήν η τράπεζα δεν μπορεί να αντιτάξει κατά του δικαιούχου τις ενστάσεις τις οποίες θα μπορούσε να προτείνει ο οφειλέτης, εφόσον όμως υφίσταται πράγματι σχέση αξίας. Η τράπεζα, δηλαδή, εκτός αντίθετης ρητής συμφωνίας, δεν μπορεί να επικαλεστεί τους μερικότερους όρους της σχέσης αξίας και τις τροποποιήσεις, τις οποίες μπορεί να υποστεί η εσωτερική υφή αυτής στο πλαίσιο των υποχρεώσεων, τις οποίες αυτή περικλείει.

Επιπλέον, όσον αφορά τη διασφάλιση της φερεγγυότητας στοιχείο **(ii)**, παρατηρούμε ότι ο σκοπός της σύμβασης ανοίγματος ανέκκλητης πίστωσης μεταξύ τράπεζας και αγοραστή συνίσταται στο να επιτρέψει στον τελευταίο να καταρτίσει δικαιοπραξία, προσφεύγοντας στην προσωπική πίστη της τράπεζας, με σκοπό να αναπληρώσει την ανεπάρκεια της δικής του προσωπικής πίστης. λόγω παρεμβολής της τράπεζας, δημιουργείται η εμπιστοσύνη του πωλητή προς τον αγοραστή και ακολουθεί η συγκατάθεσή του να συμβληθεί ή να αρχίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του. Αυτή η χρησιμοποίηση της φερεγγυότητας της πιστώτριας τράπεζας, από τον αγοραστή και υπέρ αυτού, περιέχει τα χαρακτηριστικά της προσωπικής «εγγύησης». Συνέπεια αυτού είναι ότι η τράπεζα δεν μπορεί να αντιτάξει κατά του τρίτου δικαιούχου την πτώχευση του αγοραστή. Η ενοχή της πιστώτριας συνιστά αυτόνομη υποχρέωση, στο πλαίσιο χαλαρότατου νομικο-οικονομικού δεσμού, τον οποίο τα μέρη μπορούν να συσφίξουν με ρητή δήλωση βούλησής τους, η οποία όμως, υποχρέωση δεν μπορεί να διευρυνθεί πέραν κάποιων αναγκαίων φραγμών. Συνεπώς, η αυτονομία της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης είναι μεν ολοκληρωτική, εν τούτοις όμως όχι απόλυτη (Λουκόπουλος, 1953).

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι στην πράξη η αρχή της αυτονομίας ισχύει σε όλη της την έκταση μόνο σε περίπτωση μη ανακλητής πίστωσης, καθόσον, στην αντίθετη περίπτωση, η πίστωση που ανοίχτηκε μπορεί να ανακληθεί και η αυτονομία που απορρέει από αυτήν να καταρρεύσει.

4.5 Η περίπτωση της κακής πίστης του δικαιούχου

Ειδικότερα στην περίπτωση της καταφανούς κακής πίστης του δικαιούχου έναντι της τράπεζας, η πιστώτρια τράπεζα (εκδότηρια ή βεβαιούσα) ή και ακόμα η απλή μεσολαβούσα τράπεζα, κατά την εκτέλεση της πίστωσης, βασιζόμενη στην αρχή «*fraus omnia corrumpit*», δικαιούται να προβάλει την ένσταση των άρθρων 281 και 288 ΑΚ έναντι του δικαιούχου.

Τα πλαίσια εκείνα τα οποία οριοθετούν την κακοπιστία του δικαιούχου εν προκειμένω:

- **Η έννοια της κακής πίστης του δικαιούχου**

Καταρχήν, εύλογα ερωτάται αν η έννοια της κακής πίστης πρέπει να κρίνεται με βάση αντικειμενικά κριτήρια ή υποκειμενικά με βάση τις κρίσεις των τραπεζών και των δικαστηρίων. Η διεθνής θεωρία και νομολογία συνηγορεί και για τα δύο. Έτσι, από τη μία πλευρά υπάρχουν πλήθος δικαστικών αποφάσεων οι οποίες ορίζουν την κακή πίστη κάθε μία με δικά της κριτήρια και ανάλογα με την περίπτωση και από την άλλη υπάρχει η διεθνής θεωρία (και ενίοτε και εθνικές νομοθεσίες), η οποία προσπαθεί να εξάγει συμπεράσματα από τη νομολογία αυτή και να δημιουργήσει πλαίσια και αντικειμενικούς κανόνες λειτουργίας της συγκεκριμένης έννοιας της κακής πίστης, χωρίς όμως να το κατορθώνει πάντα, εντείνοντας κατ' αυτό τον τρόπο τη σχετική νομική σύγχυση επί του θέματος.

Όπως και να έχει, έχουν διαμορφωθεί διεθνώς και γίνονται ευρέως αποδεκτά (τουλάχιστον στη θεωρία, γιατί στην πράξη η εδώ περιγραφόμενη κακοπιστία πολύ δύσκολα τεκμηριώνεται) δύο βασικά διαζευκτικά ή ενίοτε και σωρευτικά κριτήρια οριοθέτησης της έννοιας της κακής πίστης:

1. Υπάρχει κακή πίστη, όταν έστω και ένα έγγραφο από τα οριζόμενα στην ανοιχθείσα ΕΠ είναι πλαστό ή παραποιημένο
2. Υπάρχει κακή πίστη, όταν το περιεχόμενο ή μέρος έστω και ενός εγγράφου είναι ψευδές.

Όμως εδώ, σε αυστηρή εφαρμογή της αρχής της αυτονομίας, ορθώνεται ένα σχεδόν πάντα ανυπέρβλητο εμπόδιο της δυνατότητας απόδειξης από τους ενδιαφερομένους (εισαγωγείς ή/και τράπεζες) της ύπαρξης μίας από τις παραπάνω περιπτώσεις, προκειμένου να

θεμελιώσουν παραδεκτά την ένσταση κακοπιστίας. Τούτο συνίσταται στη, θεωρητικά και νομολογιακά διαμορφωθείσα και εφαρμοζόμενη κυρίως από τα αγγλικά δικαστήρια, απαγόρευση ή καλύτερα άρνηση θεώρησης ως την απαιτούμενη πλήρη και καταφανή απόδειξη της κακοπιστίας, προβολής αποδεικτικών στοιχείων, βασιζόμενων αποκλειστικά και άμεσα στην εκτέλεση ή τους όρους της βασικής εμπορικής σύμβασης, πράγμα που καθιστά ουσιαστικά το δεύτερο κυρίως κριτήριο της κακής πίστης, δηλ. της ανειλικρίνειας των εγγράφων, γράμμα κενό, καθότι η απόδειξή του είναι σχεδόν πάντα ανέφικτη. Έτσι, π.χ. παρόλο που κατά την άφιξη του εμπορεύματος διαπιστώνεται ότι μερικά κιβώτια έχουν παραποιημένους αριθμούς και άλλα, αντί να περιέχουν τα παραγγελθέντα εμπορεύματα ή ήταν άδεια ή γεμάτα άχρηστα πράγματα, πολλά εθνικά δικαστήρια και κυρίως τα αγγλικά, δε θα θεωρήσουν ότι αυτό αποτελεί την απαιτούμενη βέβαιη και καταφανή απόδειξη της κακοπιστίας του δικαιούχου ο οποίος ζητά την πληρωμή του, αλλά μία πιθανή μόνο απάτη ή μία *prima facie* απόδειξη απάτης, η οποία όμως δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την άρνηση εκτέλεσης της πίστωσης.

Όμως, η αποδοχή και πιστή εφαρμογή, κυρίως από τον αγγλικό φορμαλισμό, της περιοριστικής αυτής θεώρησης της απόδειξης της κακοπιστίας, τείνει σε πολλές περιπτώσεις να νομιμοποιεί εξόφθαλμες απάτες κακόπιστων Δικαιούχων πωλητών. Έτσι σήμερα, σημειώνεται μία πιο φιλελεύθερη τάση της νομολογίας, κυρίως στο γαλλικό και βορειοαμερικανικό δίκαιο, με την επιδεικνυόμενη μεγαλύτερη προθυμία εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων, ν' αναγνωρίσουν τη δολιότητα του Δικαιούχου, ευθέως στην εγκληματικά κακή (ή καθόλου) εκτέλεση της βασικής εξαγωγικής σύμβασης. Το παράδειγμα αυτό βασίστηκε στο ιστορικό της υπόθεσης που κρίθηκε στην αγγλική απόφαση *Discount Records Ltd V. Barclays Bank Ltd*, *op. cit.* σημ. 54, όπου μάλιστα τα κιβώτια ανοίχθηκαν κατά την άφιξή τους, παρουσία εκπροσώπων της πιστώτριας τράπεζας.

Σ' αυτό, στο βορειοαμερικανικό τουλάχιστον δίκαιο, βοηθά και η βασιζόμενη στο άρθρο (καλύτερα παράγραφο) 5-114 του U.C.C. των ΗΠΑ, δυνατότητα της πιστώτριας ή των δικαστηρίων, να υπεισέλθουν και στους όρους της βασικής εξαγωγικής σύμβασης (αντιπαραβάλλοντάς τους με τα έγγραφα), προκειμένου ν' αποδειχθεί η κακοπιστία του Δικαιούχου. Η παραδοχή του φιλελεύθερου αυτού τρόπου θεώρησης της κακοπιστίας του Δικαιούχου, προς τον οποίο μάλλον δεν θα ήταν κατ' αρχάς αντίθετο και το ελληνικό δίκαιο, δεν σημαίνει ότι οι πιστώτριες τράπεζες θα πρέπει πριν πληρώσουν, να ερευνούν για την καλόπιστη, ή μη εκτέλεση της βασικής σύμβασης, ή τους όρους της. Εναπόκειται στον ενδιαφερόμενο αγοραστή να τους προσκομίσει έγκαιρα τα απαραίτητα αδιάσειστα

αποδεικτικά στοιχεία, στις τράπεζες, ή καλύτερα σ' ένα δικαστήριο ασφαλιστικών μέτρων, προκειμένου ν' αποφασιστεί αν υπάρχει περίπτωση απάτης ή όχι.

Από τα παραπάνω, έντονα προβάλλει η συνάφεια της αμετάκλητης Ε.Π., με την καλή ή κακή εκτέλεση της βασικής εμπορικής σχέσης, δηλ. της εξαγωγικής σύμβασης, κυρίως με τη παραδοχή του αμερικανικού κριτηρίου της «απάτης κατά τη συναλλαγή», αποκτά δε ιδιαίτερη σοβαρότητα, όταν η πίστωση είναι «μελλοντικής πληρωμής», οπότε ο εισαγωγέας έχει συνήθως την ευχέρεια να εξετάσει τα αποσταλέντα εμπορεύματα, πριν την πληρωμή του Δικαιούχου.

Και όταν μιλάμε για κακή εκτέλεση της σύμβασης, θα πρόκειται στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, ενόψει και της φυσιογνωμίας του εμπορίου, για ηθελημένη – άρα δόλια – κακή εκτέλεση, η οποία αναγκαστικά θα περιέχεται και στα έγγραφα, είτε λόγω πλαστότητας των είτε λόγω ψευδούς περιεχομένου. Όμως κάτι τέτοιο, θα ήταν απαράδεκτο για την ύπαρξη και τη χρησιμότητα της αμετάκλητης Ε.Π., ως μέσο εγγυημένης και ταχείας πληρωμής των εξαγωγών. Για το λόγο αυτό, η διεθνής νομολογία και θεωρία, εις δε την Ελλάδα ο ίδιος ο νομοθέτης, επέβαλαν ένα σημαντικό περιορισμό στην εκτιθέμενη παραπάνω, έννοια της κακής πίστης κατά την εκτέλεση της πίστωσης. Αυτός ο περιορισμός έγκειται στο ότι πρέπει αυτή η κακή πίστη, να είναι έναντι της πιστώτριας τράπεζας, «έκδηλη ή καταφανής», προκύπτουσα από αδιάσειστα πραγματικά γεγονότα, όπως π.χ. δικαστική απόφαση, έστω και όχι οριστική.

Έτσι, όταν η τράπεζα γνωρίζει από αδιάσειστα στοιχεία την κακοπιστία του Δικαιούχου κατά την εκτέλεση της πίστωσης, οφείλει να μην εκτελέσει την πίστωση, δηλ. να μη πληρώσει, αποδεχτεί ή διαπραγματευτεί. Εξάλλου πριν από την εκτέλεση της πίστωσης και κατά τη προσκόμιση από το Δικαιούχο των εγγράφων προς πληρωμή του, η Τράπεζα, είναι αμφίβολο εάν έχει υποχρέωση να ειδοποιήσει τον αγοραστή για την επικείμενη πληρωμή.

Θέλουμε τέλος να παρατηρήσουμε, έπειτα από τα παραπάνω, την μη ομολογημένη τάση της διεθνούς θεωρίας και νομολογίας, να θεωρεί ουσιαστικά, μέσα από τους περιορισμούς του έκδηλου της κακής πίστης, ως κακή πίστη, μόνο εκείνη που παρουσιάζεται σε τεράστιο μέγεθος και σοβαρότητα για την εκτέλεση της πίστωσης και τα εμπλεκόμενα συμφέροντα των μερών στη πίστωση. Και τούτο, διότι μία συνηθισμένη εμπορική μικροαπάτη, εκτός του ότι θα είναι δύσκολο ν' αποδειχθεί «καταφανώς», θα ήταν, αν κρινόταν σαν τέτοια, και πολύ επιζήμια στους σκοπούς που εξυπηρετεί η αμετάκλητη Ε.Π. Αυτή άλλωστε είναι εν μέρει και

η σκοπιμότητα της τάσης της ευρωπαϊκής – πλην της αγγλικής – και αμερικανικής νομολογίας, να επιτρέπει στις τράπεζες, χάρις σε μία ευρεία ερμηνεία του άρθρου 15 των Ο.Κ.Σ., να δέχονται έγγραφα με μικρές ατέλειες.

- **Το πρόβλημα των ασφαλιστικών μέτρων του πιστούχου αγοραστή – εισαγωγή**

Αποτελεί πάγια αρχή μέρους της σύγχρονης θεωρίας και νομολογίας, ως άλλη επιμέρους εκδήλωση της αρχής της αυτονομίας, ότι κατ' αρχήν είναι νομικά αβάσιμη αίτηση του αγοραστή για λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά της τράπεζας, είτε με την μορφή συντηρητικής κατάσχεσης του προϊόντος της πίστωσης εις χείρας της ως τρίτης (ΚΠολΔ 707 επ.), είτε με τη μορφή προσωρινής ρύθμισης της κατάστασης και δη προσωρινής απαγόρευσης καταβολής του προϊόντος της πίστωσης (ΚΠολΔ 731-732), είτε με την μορφή δικαστικής μεσεγγύησης των εγγράφων της πίστωσης (ΚΠολΔ 725, 727, 715), στο βαθμό που η αίτηση αυτή στηρίζεται σε πλημμελή εκτέλεση της σύμβασης πώλησης και όχι σε μη εκπλήρωση των όρων της πίστωσης. Ως μοναδικές εξαιρέσεις γίνονται δεκτές οι περιπτώσεις ου δόλου ή της καταφανούς κακοπιστίας του δικαιούχου ή της αντίθεσης της βασικής σύμβασης στα χρηστά ήθη ή στη νομοθεσία για προστασία του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος, στις οποίες δικαιολογείται η κάμψη της αρχής της αυτονομίας (βλ. και ΜΠρΚαρδ. 513/1997, ΕτρΑΧρΔ 6, 67). Γίνεται εξάλλου δεκτό από τη διεθνή θεωρία, με εξαίρεση την πρόσφατη νομολογία του Γαλλικού Ακυρωτικού, ότι ο αγοραστής δικαιούται να στραφεί κατά του πωλητή με αίτημα τη συντηρητική κατάσχεση του ποσού της πίστωσης εις χείρας της τράπεζας κλπ., προς εξασφάλιση όμως αξιώσεώς του κατά του πωλητή, η οποία απορρέει από αιτία ξένη προς την βασική σχέση αξίας, χάριν της οποίας ανοίχτηκε η αμετάκλητη ενέγγυα πίστωση.

Στη χώρα μας, η θεωρία τάσσεται υπέρ της αποδοχής της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων του αγοραστή κατά του δικαιούχου προς εξασφάλιση αξιώσεών του κατά του τελευταίου, που απορρέουν από την πλημμελή εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεών του σε κάθε περίπτωση και χωρίς να εξαρτά το νόμο βάσιμο της εν λόγω αιτήσεως από τη συνδρομή και λόγου εξαιρέσεως από την αρχή της αυτονομίας. Η άποψη αυτή προδήλως εγκυμονεί τον σοβαρότατο κίνδυνο της αλλοίωσης της θεμελιώδους λειτουργίας, που επιτελεί η τραπεζική ενέγγυα πίστωση, ως μέσο ταχείας και ασφαλούς πληρωμής, καθόσον παρέχει τη δυνατότητα στον αγοραστή να παρακωλύσει την εκτέλεση της πίστωσης για λόγους αντλούμενους από τη

σχέση αξίας, καθιστώντας έτσι ανεφάρμοστη την αρχή της αυτονομίας ως προς την βασικότερη εκδήλωσή της.

Ο αντίλογος στην παραπάνω κρατούσα, μάλλον, άποψη της θεωρίας, που δέχεται τη δυνατότητα της κατάσχεσης και τη νομική βασιμότητα αίτησης ασφαλιστικών μέτρων με τέτοιο αντικείμενο είναι ότι, ενόψει των λύσεων που έχουν δοθεί από μέρους της νομολογίας στην εγγυητική επιστολή απλής ειδοποίησης (υπέρ της απαγόρευσης των ασφαλιστικών μέτρων, εκτός της περίπτωσης 281 ΑΚ), της διεθνούς νομολογίας, αλλά και της λειτουργίας της ενέγγυας πίστωσης, θα πρέπει στο ελληνικό δίκαιο να γίνονται δεκτά ασφαλιστικά μέτρα του αγοραστή για απαίτησή του από την βασική σχέση αξίας, μόνο σε περίπτωση συνδρομής κάποιας των εξαιρέσεων και κυρίως της κακοπιστίας ή απάτης.

Διότι την περίπτωση αντίθεσης στα χρηστά ήθη και στη διεθνή δημόσια τάξη δύσκολα θα την επικαλεστεί στην πράξη ο κατά κανόνα μετέχων στην κοινού ποινικού δικαίου παρανομία εισαγωγέας. Εξάλλου, η δικαιολογητική του αποκλεισμού των ασφαλιστικών μέτρων στηρίζεται στη σιωπηρή παραίτηση του αγοραστή κατά τη σύναψη της εξαγωγικής σύμβασης (προβλέπουμε το άνοιγμα ενέγγυας πίστωσης), να παρακωλύσει με οιονδήποτε τρόπο την εκτέλεση της πίστωσης, δημιουργώντας, έτσι, συμβατικά ένα είδος ακατάσχετης και διαθέσιμης μόνο για το σκοπό στον οποίο ετάχθηκε από τα μέρη, απαίτησης επί του ποσού της ενέγγυας πίστωσης).

Όμως εις αντάλλαγμα της κατ' αυτό τον τρόπο επιβαρυνόμενης θέσης του αγοραστή, πιστεύουμε ότι θα πρέπει μία *prima facie* απόδειξη της τυχόν προβαλλόμενης ένστασης δολιότητας του δικαιούχου, εκ μέρους του αγοραστή, να είναι αρκετή σε μία δίκη ασφαλιστικών μέτρων για την επιβολή του μέτρου. Τέλος, η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, η οποία στηρίζεται σε παραβίαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση πωλήσεως, μπορεί να κριθεί νόμο βάσιμη και μη αντικείμενη στην αρχή της αυτονομίας, όταν στρέφεται κατά του πωλητή σε χρόνο κατά τον οποίο έχει ήδη καταβληθεί προς αυτόν το ποσό της πίστωσης και έχει ως αίτημα τη συντηρητική κατάσχεση του ποσού της πίστωσης εις χείρας του. Είναι όμως σφόδρα πιθανό, το προϊόν της πίστωσης να έχει κατατεθεί σε τραπεζικό λογαριασμό του πωλητή, οπότε, στην περίπτωση αυτή, η σχετική αίτηση θα αντίκειται στον απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων (Ν.Δ. 1059/1971), γι' αυτόν δε τον λόγο η τράπεζα θα προβεί σε αρνητική δήλωση, σύμφωνα με το άρθρο 985 ΚΠολΔ, με αποτέλεσμα και η εν λόγω προσφυγή στη δικαστική οδό να καθίσταται έτσι ατελέσφορη.

5. Συμπεράσματα

Η πολυπλοκότητα αλλά και η σημασία που έχουν για τις τράπεζες οι χρηματοδοτήσεις απαιτούν ανάληψη σειράς που εμπλέκουν εξειδικευμένα στελέχη και ενεργοποιούν ένα μεγάλο μέρος του μηχανισμού τους. Ο εντοπισμός και η προσέλκυση επιθυμητών πελατών είναι αντικείμενο των υπηρεσιών marketing και των στελεχών των καταστημάτων. Η διεύρυνση των αναγκών και της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη εξετάζεται μέσω της χρηματοοικονομικής ανάλυσης των στοιχείων της επιχείρησης, της σκοπιμότητας της αιτούμενης χρηματοδότησης και όλων των άλλων κριτηρίων που αναφέρονται συνήθως ως τραπεζικά κριτήρια χρηματοδότησης.

Εφόσον εκτιμηθεί η απόφαση της χρηματοδότησης, θα πρέπει να εκτιμηθούν μέσω των τεχνικών υπηρεσιών τα διασφαλιστικά περιθώρια των εξασφαλίσεων που πρόκειται να ληφθούν, να υπογραφούν οι κατάλληλες συμβάσεις με τους ενεχομένους στην χρηματοδότηση και στην συνέχεια να εγγραφούν μέσω νομικών υπηρεσιών τα αντίστοιχα βάρη. Αμέσως μετά ακολουθεί η εκταμίευση του δανείου και η ένταξή του στο λογιστικό σύστημα της τράπεζας. Η αποτελεσματικότητα των εμπλεκόμενων στις προηγούμενες διαδικασίες έχει σαν στόχο να διασφαλίσει τα συμφέροντα της τράπεζας και να προσδιορίσει το ποσό και τους όρους δανεισμού, που θα καλύψουν κατά τον ορθότερο τρόπο τις ανάγκες της επιχείρησης.

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι λόγω των πολλών εμπλεκόμενων μερών και των χρονοβόρων διαδικασιών θα πρέπει να υπάρχει κατάλληλος συντονισμός και προβλεψιμότητα από πλευράς της υπηρεσίας χρηματοδοτήσεων, ώστε να αποφευχθούν αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, που θα δυσαρεστήσουν τον πελάτη μειώνοντας την αποτελεσματικότητα της χρηματοδότησης. Στην σύγχρονη τραπεζική πρακτική η εκταμίευση του δανείου δεν σηματοδοτεί το τέλος της ενασχόλησης με τον πιστούχο, αλλά αποτελεί την αρχή μιας νέας συνεργασίας που θα αναπτυχθεί σε όλους τους τομείς, αποφέροντας οφέλη τόσο τους χρηματοδοτούμενους όσο και στις τράπεζες.

Η ενέγγυα πίστωση είναι δυνατόν να λειτουργήσει και ως μορφή έμμεση χρηματοδότησης, με την έννοια ότι η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση, εφόσον τηρηθεί μία σειρά προϋποθέσεων, να καταβάλει στον δικαιούχο εξαγωγή ένα συγκεκριμένο ποσό, το οποίο θα εισπράξει η ίδια από τον εισαγωγέα ή την τράπεζά του.

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, μέσω των τραπεζικών δανείων οι επιχειρηματίες χρηματοδοτούν στοιχεία του παγίου ή του κυκλοφορούντος ενεργητικού των επιχειρήσεών τους. Ειδικότερα, χρηματοδοτήσεις παγίων στοιχείων γίνονται για την ανανέωση ή την επέκταση του μηχανολογικού τους εξοπλισμού, των εγκαταστάσεών τους κτλ. Η επιχειρηματική απόφαση για την αγορά παγίων στοιχείων είναι ιδιαίτερα κρίσιμη και καθοριστική για την πορεία της επιχείρησης. Οι αγορές παγίων απαιτούν συνήθως σχετικά μεγάλα ποσά, τα οποία καλύπτονται από την ίδια την επιχείρηση εξ ολοκλήρου ή σε συνδυασμό με τραπεζικό δανεισμό. Το κόστος αυτό καλείται να αναλάβει η επιχείρηση κατανέμοντας το σε τόσα έτη όσα και η διάρκεια απόσβεσης του παγίου, πραγματοποιώντας παράλληλα κέρδη που θα δικαιολογήσουν εκ των υστέρων την ορθότητα της συγκεκριμένης απόφασης.

Στην χώρα μας λόγω της πρόσφατης καθιέρωσής του, αν και τα αντίστοιχα ποσοστά είναι σημαντικά χαμηλότερα, παρατηρείται κάθε χρόνο θεαματική άνοδος των εργασιών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτόν.

Είναι προφανές ότι με την εμπλοκή των τραπεζών στις ενέγγυες πιστώσεις και στις εγγυητικές επιστολές διευκολύνονται οι διεθνείς συναλλαγές, μια και ένα μέρος του κινδύνου των συναλλαγών αναλαμβάνεται από τις ίδιες τις τράπεζες, γεγονός που εξομοιώνει τις εργασίες αυτές με χρηματοδοτήσεις.

Επίσης, οι τράπεζες χρησιμοποιούν εγγυητική επιστολή είναι το ιδιωτικό έγγραφο με το οποίο η τράπεζα, που λειτουργεί ως εγγυητής, υπεισέρχεται στη σχέση δύο άλλων μερών, δικαιούχου (δανειστή) και εντολέα (πρωτοφειλέτη), για να διασφαλίσει τον πρώτο (δανειστή) έναντι κάπου επιζήμιου γεγονότος που πιθανόν να προκύψει λόγω υπαιτιότητας του δεύτερου (πρωτοφειλέτη).

Πρόκειται για μία ιδιαίτερα επιθυμητή εργασία για τις τράπεζες δεδομένου ότι :

- Χωρίς εκταμίευση κεφαλαίων, όπως συμβαίνει με τις άμεσες χρηματοδοτήσεις, εξάγονται σημαντικές ωφέλειες
- Μέσω των εγγυητικών επιστολών επιτυγχάνεται, συνήθως και η προσέλκυση άλλων παραγωγικών εργασιών.

6. ***ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ***

1. Γεωργιάδης, Α., (2001) Η εξασφάλιση των πιστώσεων. Εκδ. Σάκκουλα, σελ. 254.
2. Ζοπουνίδης, Κ., Λεμονάκης, Χ., (2009) Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου. Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
3. Λιακόπουλος, Α., (1997) Ζητήματα εμπορικού δικαίου II, Ενέγγυα πίστωση πληρωτέα μετά προθεσμία/Πρόωρη πληρωμή και κατάχρηση δικαιώματος, Αθήνα, σελ. 259-260.
4. Λουκόπουλος, Α., (1953) Η αμετάκλητος αποσβεστική πίστωση, Αθήνα, 1953, σελ. 14-16, 28-29
5. Μαρούδας, Γ., (2000) Η τραπεζική ενέγγυος πίστωση στο Ελληνικό και Αγγλικό Δίκαιο, Αθήνα -Κομοτηνή, σελ. 32.
6. Περάκης, ΔΕΕ 1, 32, βλ. και Καράκωστα όπ.π., σ. 40, ο οποίος αποκλείει την υπαγωγή στην έννοια του καταναλωτή, όταν η επίκληση της προστασίας εκ μέρους συγκεκριμένου δικαιούχου είναι καταχρηστική ελλείψει της διαπραγματευτικής υπεροπλίας του παρέχοντος υπηρεσίες. Εξάλλου η οριοθέτηση της έννοιας του καταναλωτή γίνεται και στην ίδια την εισηγητική έκθεση του ν. 2251/94 με κριτήριο την ύπαρξη «αντίστοιχης νομοθετικής ρυθμιστικής ανάγκης», βλ. και ΠΠρΑθ 1208/1988 ΔΕΕ4, 1101, και την οποία κατ' εφαρμογή του ν. 2251/94 κρίθηκαν καταχρηστικοί ΓΟΣ που χρησιμοποιούσε η τράπεζα.
7. Shelagh Heffernan, Modern Banking, ISBN 0-470-09500-8, Σελ. 1-3

Πηγές από Internet

- www.bankingterms.com
- www.wikipedia.org
- www.feroniki.gr
- <http://www.piraeusbank.gr>
- <http://logisticscommercialcareer.wordpress.com/>
- <http://www.kemel.gr/>
- <http://www.hellenicbank.gr>
- <http://online.businesslink.gov.uk/>
- <http://www.atticabank.gr>